

Број/Број: 03/10-50-19-299-10/16
Сарајево/Sarajevo, 29.03.2016.

Истраžивање број: 227
Врста истраžивања: **KOMP**

PROPISI O TUŽILAŠTVIMA U OSAM EVROPSKIH DRŽAVA

Припремили:
Aleksandar Mičić
Nihada Jeleč

Дескриптор: правосудје

Истраžивање је намењено посланицима и делегатима, који могу поставити додатна питања, сугестије и коментаре на email адресу: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Јавност Босне и Херцеговине може коментирати радове, али Истраžивачки сектор нема могућност да одговара на коментаре и дискутира о истраžивању.

Информације наведене у садржају истраžивања важеће су у тренутку припреме истраžивања и оне се не ажурирају након објаве истраžивања.

Истраžивање не одражава званичан став Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (PSBiH).

SADRŽAJ

Sažetak	3
I. Uvod	7
II. Tužilaštva u susjednim državama	7
II.a Srbija	7
<i>Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima</i>	7
<i>Zakon o javnom tužilaštvu Republike Srbije</i>	8
II.b Crna Gora	15
<i>Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima</i>	15
<i>Zakon o državnom tužilaštvu</i>	15
<i>Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu</i>	24
III. Tužilaštva u šest država članica Evropske unije	27
III.a Hrvatska	27
<i>Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima</i>	27
<i>Zakon o državnom tužilaštvu</i>	27
III.b Njemačka	35
<i>Zakon o krivičnom postupku</i>	37
III.c Italija	37
<i>Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima</i>	37
<i>Organizacija italijanskih tužilaštava</i>	38
<i>Državna antimafijska direkcija Italije</i>	39
<i>Status italijanskih tužilaca</i>	40
<i>Krivični postupak u Italiji</i>	42
III.d Portugal	44
<i>Ustavne odredbe o državnom tužilaštvu i tužiocima</i>	44
<i>Zakon o državnom tužilaštvu</i>	44
III.e Estonija	49
<i>Zakon o tužilaštvu</i>	49
III.f Rumunija	52
<i>Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima</i>	52
<i>Zakon broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca</i>	52
IV. Literatura i izvori	54

Sažetak

U **Srbiji** je tužilaštvo samostalni državni organ koji goni počinitelje krivičnih i drugih kažnjivih djela, štiti ustavnost i zakonitost, na osnovu odredbi Ustava i zakona, kao i potvrđenih međunarodnih ugovora i propisa. Tužilaštvo čine:

- Republičko javno tužilaštvo,
- apelaciona javna tužilaštva,
- viša javna tužilaštva,
- osnovna javna tužilaštva i
- javna tužilaštva posebne nadležnosti (Tužilaštvo za organizovani kriminal i Tužilaštvo za ratne zločine).

Republičko javno tužilaštvo je najviše javno tužilaštvo u Srbiji, kojim rukovodi republički javni tužilac. Njega, na prijedlog Vlade, po pribavljenom mišljenju nadležnog skupštinskog odbora bira Narodna skupština Republike Srbije. Mandat republičkog javnog tužioca je šest godina, sa mogućnošću još jednog ponovnog izbora. Za rad javnog tužilaštva i za svoj rad republički javni tužilac odgovara Narodnoj skupštini.

Javno tužilaštvo čine javni tužilac, zamjenici javnog tužioca i osoblje javnog tužilaštva. Javne tužioce također bira Narodna skupština, na prijedlog Vlade na mandat u trajanju od šest godina sa mogućnošću ponovnog izbora. Zamjenika javnog tužioca koji se prvi put bira na ovu funkciju, na mandat u trajanju od tri godine, bira Narodna skupština, na prijedlog Državnog vijeća tužilaca, a za njihovo trajno obavljanje funkcije bira ih Državno vijeće tužilaca. Za rad javnog tužilaštva i za svoj rad javni tužioci odgovaraju republičkom javnom tužiocu i Narodnoj skupštini, a niži javni tužioci i neposredno višem javnom tužiocu. Zamjenici javnog tužioca odgovaraju za svoj rad javnom tužiocu. U radu su navedena i ostala pitanja koja se odnose na rad tužilaštava u Srbiji, npr. uvjeti za izbor javnih tužilaca i njihovih zamjenika, pravila vezana za premještaj i nespojivost funkcija, disciplinska odgovornost i disciplinski postupak, prestanak tužilačke funkcije itd.

Ustav **Crne Gore** definiira državno tužilaštvo kao jedinstven i samostalan državni organ koji vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti. Poslove državnog tužilaštva vrše rukovodioci državnih tužilaštava i državni tužioci. Poslovi državnog tužilaštva ne smiju se vršiti ni pod čijim uticajem i niko ne smije da utiče na državno tužilaštvo u vršenju njegovih poslova. Funkcija državnog tužioca vrši se nepristrasno i objektivno, na principima zakonitosti i jednakosti pred zakonom. U okviru državnog tužilaštva djeluju:

- Vrhovno državno tužilaštvo,
- Specijalno državno tužilaštvo,
- viša državna tužilaštva i
- osnovna državna tužilaštva.

Državnim tužilaštvom rukovodi vrhovni državni tužilac. Njega bira i razrješava Skupština Crne Gore nakon saslušanja u nadležnom radnom tijelu Skupštine, na prijedlog Tužilačkog savjeta, po raspisanom javnom pozivu. Radom osnovnih i viših državnih tužilaštava rukovode rukovodioci državnih tužilaštava, Specijalnim državnim tužilaštvom rukovodi glavni specijalni tužilac, a radom Vrhovnog državnog tužilaštva rukovodi vrhovni državni tužilac. Vrhovni državni tužilac i rukovodioci državnih tužilaštava biraju se na vrijeme od pet godina, dok je funkcija državnog tužioca stalna. Izuzetak je kada se lice prvi put bira za državnog tužioca. Tada se bira na vrijeme od četiri godine.

U **Hrvatskoj** je Državno tužilaštvo (odvjetništvo) samostalno i nezavisno pravosudno tijelo. Ovlašteno je i dužno postupati protiv počinitelja krivičnih i drugih kažnjivih djela, preduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna

sredstva za zaštitu Ustava i prava. Državno tužilaštvo Republike Hrvatske ustanovljava se za područje cijele države. U Hrvatskoj se može uspostaviti općinsko državno tužilaštvo za područje jednog ili više općinskih sudova. Za područje županijskog, trgovačkog suda te za područje nadležnosti upravnog suda uspostavlja se županijsko državno tužilaštvo. Državno tužilaštvo je dužno od građana, državnih tijela i pravnih osoba primati prijave, podneske i izjave u stvarima iz svoga djelokruga radi preduzimanja radnji u skladu sa svojim ovlaštenjima.

Glavnog državnog tužioca (glavnog državnog odvjetnika) imenuje na vrijeme od četiri godine Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade, uz prethodno mišljenje saborskog Odbora za pravosuđe. Po isteku tog vremena on može biti ponovno imenovan na istu dužnost. Županijskog državnog tužioca (odvjetnika), uz prethodno mišljenje Kolegija Državnog tužilaštva Republike Hrvatske i ministra nadležnog za poslove pravosuđa, na prijedlog glavnog državnog tužioca imenuje Državnotužilačko vijeće, na vrijeme od četiri godine, sa mogućnošću ponovnog imenovanja. Imenuje se iz redova državnih tužilaca i zamjenika županijskog državnog tužilaštva ili višeg državnog tužilaštva, koji su najmanje pet godina obavljali državnotužilačku dužnost. Općinskog državnog tužioca, uz prethodno mišljenje kolegija županijskog državnog tužilaštva, županijskog državnog tužioca i ministra nadležnog za poslove pravosuđa, imenuje, na prijedlog glavnog državnog tužioca, Državnotužilačko vijeće. Mandat općinskog državnog tužioca je četiri godine i po isteku tog vremena on može biti ponovno imenovan na istu dužnost.

Državno tužilaštvo u **Njemačkoj** je samostalan organ krivične nadležnosti, organiziran na isti način kao i sudovi. Nadležno je za pokretanje i vođenje istražnih radnji, podizanje optužnica, gonjenje optuženih u krivičnim predmetima, izvršenje presuda itd. U Njemačkoj ne postoji poseban zakon o tužilaštvu, već se dio Zakona o sudovima odnosi i na tužilaštvo, a ovlaštenja tužilaca su propisana, prije svega, krivičnim procesnim zakonodavstvom. U pogledu položaja tužilaca primjenjuju se i drugi propisi, npr. Zakon o sudijama, kao i brojni pokrajinski propisi koji se odnose na zvaničnike. Državna tužilaštva su hijerarhijski organizovana tako da zvaničnici tužilaštva moraju slijediti uputstva svojih nadređenih. Međutim, Savezno državno tužilaštvo nije nadređeno pokrajinskim državnim tužilaštvima. Državni tužioci u Njemačkoj imaju trajni mandat i imaju status "zvaničnika državnog tužilaštva". Savezne državne tužioce imenuje predsjednik Republike na prijedlog saveznog ministra pravosuđa, uz saglasnost gornjeg doma državnog Parlamenta (*Bundesrata*). Imenovanje saveznih tužilaca je uređeno članom 149. Zakona o sudovima. Imenovanje pokrajinskih tužilaca, postupak njihovog imenovanja i ostala pitanja uređeni su pokrajinskim propisima.

Kancelarija saveznog državnog tužilaštva, koja je nadležna pred Saveznim vrhovnom sudom, je najviši organ krivičnog gonjenja u Njemačkoj u oblasti nacionalne bezbjednosti. Njom rukovodi savezni vrhovni tužilac. Pored toga, nadzire i usmjerava savezne državne tužioce, više državne tužioce i niže državne tužioce. Rad saveznog vrhovnog tužioca nadzire savezni ministar pravosuđa. Ali, savezni ministar pravosuđa nema pravo nadzora nad pokrajinskim državnim tužiocima i ne može im davati uputstva.

Gonjenje svih ostalih slučajeva (koji se odnose na obična krivična djela) u nadležnosti je pokrajinskih državnih tužilaštava. Ne postoji hijerarhijska povezanost između saveznog državnog tužilaštva i pokrajinskih tužilaštava. Svaka od šesnaest saveznih pokrajina ima svoje pokrajinsko tužilaštvo organizovano na način da svaki pokrajinski sud ima kancelariju državnog tužioca, koja takođe vrši dužnost na lokalnim sudovima koji su u nadležnosti tog pokrajinskog suda. Glavni tužilački funkcioner u saveznoj pokrajini je glavni pokrajinski tužilac, koji se, kao i glavni savezni tužilac, imenuje na neodređeno vrijeme, odnosno ima trajni mandat.

Ustavom **Italije** je utvrđen princip nezavisnosti i autonomije tužilaštva. Precizirana je i obaveza državnog tužioca da pokreće krivične postupke. Obavezom pokretanja krivičnog postupka osigurava se nezavisnost rada državnog tužilaštva te podržava jednakost svih pred zakonom. Kada pokrene prethodnu istragu o nekom krivičnom djelu, tužilac može ili podići optužnicu i time početi krivični postupak u užem smislu, ili predložiti nadležnom sudiji za prethodnu istragu da obustavi istragu. Sam tužilac ne može odustati od gonjenja, a s druge strane ni sam sudija ne može obustaviti postupak, nego mu je potreban prijedlog tužioca. Ustav propisuje nezavisnost sudija i tužilaca i njihov trajni mandat. Trajnost mandata se jedino ne odnosi na nacionalnog tužioca za borbu protiv mafije, koji se imenuje na određeno vrijeme (na četiri godine sa mogućnošću još jednog ponovnog imenovanja). Italijanski tužioci ne mogu biti smijenjeni, niti se bez odluke Visokog pravosudnog vijeća mogu trajno ili privremeno odstraniti iz službe i/ili premjestiti u druge urede ili na druge dužnosti, osim u slučajevima propisanim zakonom.

U italijanskom pravosudnom sistemu uredi tužilaštva nalaze se u sklopu Kasacijskog suda, drugostepenih sudova, redovnih sudova i sudova za maloljetnike. Tužilaštvo se bavi svim krivičnim postupcima i djeluje u ime države. U sistemu italijanskih tužilaštava nema hijerarhijske organizacije na nacionalnom nivou i tužilačka funkcija nije centralizirana. Takav sistem omogućava da se izvršna vlast ne miješa u rad tužilaštva i da se svi državljani jednako tretiraju. Tužioci ne zavise od drugih organizacija ili tijela. Nijedan organ u Italiji ne obavlja nadzor nad samim provođenjem gonjenja i nad načinom kako tužioci obavljaju svoje dužnosti.

U okviru tužilačkog ureda generalnog tužioca pri Vrhovnom kasacijskom sudu je 1991. godine osnovan poseban organ - nacionalni tužilac za gonjenje krivičnih djela povezanih s mafijom. Njegov zadatak je da unaprjeđuje saradnju i razmjenu informacija između tužilaca te podržava istragu najtežih predmeta, dakle slučajeva krivičnih djela u koje je umiješana mafija, a u širem smislu slučajeva organiziranog kriminala. Nacionalni tužilac rukovodi Nacionalnom antimafijskom direkcijom, koju čini još 20 državnih tužilaca, njegovih zamjenika.

Ustavom **Portugala** je određeno da državno tužilaštvo ima nadležnost da predstavlja državu i brani njene interese utvrđene zakonom, da učestvuje u provođenju krivične politike koju je definirao organ suvereniteta, da provodi krivično gonjenje u skladu sa principom zakonitosti i da štiti demokratiju. Prema odredbama Ustava, državno tužilaštvo je nezavisno, a Kancelarija državnog tužioca je najviši organ državnog tužilaštva. Njom rukovodi glavni tužilac. Predstavnici Kancelarije državnog tužilaštva su odgovorni pravosudni službenici, koji ne mogu biti premješteni, suspendirani, penzionirani ili smijenjeni sa dužnosti, osim u slučajevima predviđenim zakonom. Prema Zakonu o državnom tužilaštvu, državno tužilaštvo je samostalno u svom radu u odnosu na centralne, regionalne i lokalne organe vlasti.

Organi državnog tužilaštva, pored Kancelarije glavnog tužioca, su kancelarije okružnih zamjenika glavnog tužioca i kancelarije okružnih tužilaca. Rukovodioci državnog tužilaštva su: glavni tužilac, zamjenik glavnog tužioca, pomoćnik glavnog tužioca, okružni tužilac i pomoćnik okružnog tužioca. Kancelarija glavnog tužioca, pored ostalih nadležnosti, imenuje, premješta, otpušta i smjenjuje tužioce, preuzima i izvršava disciplinske mjere, odnosno razmatra sve akte slične prirode u vezi sa tužiocima državnog tužilaštva, osim glavnog tužioca.

Na Vrhovnom, Ustavnom, Vrhovnom upravnom i Vrhovnom vojnom sudu, kao i na Revizorskom sudu, državno tužilaštvo predstavlja glavni tužilac. Njegov mandat traje šest

godina. Imenuje ga i smjenjuje predsjednik Republike, na prijedlog Vlade. Osim toga, glavni tužilac saziva i predsjedava Vrhovnim savjetom državnog tužilaštva i Savjetodavnim savjetom Kancelarije glavnog tužioca. Također, nadzire inspekcijske službe državnog tužilaštva, vrši i pokreće inspekciju službi državnog tužilaštva, pokreće istrage, ispitivanje, krivične ili disciplinske postupke u vezi sa tužiocima. On postavlja zamjenika glavnog tužioca, pomoćnika glavnog tužioca i inspektore državnog tužilaštva. Na žalbenim sudovima i na Centralnom upravnom sudu državno tužilaštvo predstavlja zamjenik glavnog tužioca, a na sudovima niže instance predstavljaju ga okružni tužioc i zamjenici okružnih tužilaca.

Državno tužilaštvo **Estonije** je vladin organ kojim upravlja Ministarstvo pravde. Ima nadležnost da učestvuje u planiranju nadzora potrebnog za sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela, usmjerava prethodne istrage i osigurava njihovu zakonitost i efikasnost, zastupa državno tužilaštvo na sudu itd. Tužilaštvo Estonije je, u ispunjavanju svojih obaveza po Zakonu o tužilaštvu, nezavisno u svom radu. Državno tužilaštvo se sastoji od Kancelarije generalnog tužioca i četiri okružna tužilaštva, koja su podređena Kancelariji vrhovnog tužioca. Tužioc i postupaju u skladu sa zakonom i prema savjesti i ne smiju biti članovi nijedne političke organizacije. Zakon o tužilaštvu propisuje da u Estoniji postoji osam različitih tužilačkih funkcija: generalni tužilac, glavni državni tužilac, državni tužioc i tužioc i pomoćnici u Kancelariji generalnog tužioca; glavni tužioc i, viši tužioc i, posebni tužioc i, okružni tužioc i tužioc i pomoćnici u okružnim tužilaštvima.

Vlada Republike Estonije imenuje generalnog tužioca, koji rukovodi Kancelarijom generalnog tužioca, na mandat od pet godina, na prijedlog ministra pravde, a koji je razmatrala i Komisija za pravna pitanja Parlamenta Estonije. Ministar pravde, na prijedlog generalnog tužioca, imenuje glavnog državnog tužioca, državnog tužioca i glavnog tužioca. Generalni tužilac imenuje više tužioce na prijedlog glavnih tužilaca, kao i posebne tužioce, okružne tužioce i pomoćnike tužilaca na prijedlog tužilačke konkursne komisije.

Državno tužilaštvo **Rumunije** uključuje državna tužilaštva pri žalbenim, okružnim i prvostepenim sudovima te specijaliziranom Sudu za maloljetnike i porodično-pravne predmete, kao i tužilaštva pri vojnim sudovima. Najviši tužilački organ je Kancelarija državnog tužilaštva pri Visokom kasacionom sudu, kojom rukovodi glavni rumunski državni tužilac. U okviru ove Kancelarije djeluju dvije specijalizirane jedinice - Nacionalna uprava za borbu protiv korupcije i Uprava za istrage organiziranog kriminala i terorizma, čijim radom koordinira glavni državni tužilac.

Glavnog državnog tužioca pri Visokom kasacionom sudu, njegovog prvog zamjenika i ostale njegove zamjenike, glavnog tužioca Nacionalne uprave za borbu protiv korupcije i njegove zamjenike, glavne tužioce u odjelima Kancelarije tužilaštva pri Visokom kasacionom sudu, kao i glavnog tužioca Uprave za istrage organiziranog kriminala i terorizma, imenuje predsjednik Rumunije na prijedlog ministra pravde uz podršku Visokog pravosudnog vijeća. Navedeni dužnosnici tužilaštva biraju se iz redova tužilaca koji imaju najmanje deset godina iskustva u službi sudije ili tužioca. Njihov mandat je tri godine bez prava ponovnog izbora. Prema Zakonu o sudijama i tužiocima, tužioc i koji prvi put stupaju na tužilačku dužnost primaju se na probni period od jedne godine, a mogu biti imenovani samo u tužilaštva na prvostepenim sudovima.

Državni tužioc i obavljaju svoje aktivnosti u skladu sa principom zakonitosti, nepristrasnosti i hijerarhijske kontrole, pod nadležnošću ministra pravde. Postupaju u skladu sa zakonom, poštujući i štiteći ljudsko dostojanstvo i braneći prava pojedinaca.

PROPISI O TUŽILAŠTVIMA U OSAM EVROPSKIH DRŽAVA

I. Uvod

Istraživanje je izrađeno u okviru Sistema ranog upozoravanja, s ciljem pravovremenog informisanja poslanika i delegata Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine o određenoj temi. U radu su predstavljene ustavne i zakonske odredbe koje se odnose na organizaciju i rad tužilaštava, kao i na položaj i prava tužilaca u dvije susjedne države (u Srbiji i Crnoj Gori), kao i u šest država članica Evropske unije (Hrvatskoj, Njemačkoj, Italiji, Portugalu, Estoniji i Rumuniji).

“Tužilaštva su značajan dio pravosuđa. Tužiocima sastavljaju i zastupaju optužnice pred sudovima i brinu se za adekvatno predstavljanje države, kao i javnog interesa, prije svega u krivičnim, a u manjoj mjeri u nekim drugim postupcima. U krivičnom postupku djeluju na suprotnoj strani od optuženika i njegove odbrane, a konačnu odluku donosi sud. Tužilaštva imaju i neke druge zadatke koji se odnose na zaštitu zakonitosti i ljudska prava. Svaka država na svoj način uređuje ustroj i djelovanje tužilaštva te ulogu tužilaca u različitim postupcima.”¹

Istraživački sektor PSBiH je u okviru Sistema ranog upozoravanja izradio još dva istraživačka rada koji se odnose na pravosuđe, i to: *Propisi o sudskim i tužilačkim vijećima/savjetima* i *Uporedna analiza organizacije sudova u osam evropskih država*. Istraživanja su dostupna na intranetu PSBiH i web-stranici PSBiH.

II. Tužilaštva u susjednim državama

II.a Srbija

Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima

Ustav Republike Srbije definiše javno tužilaštvo kao samostalni državni organ koji goni učiniocima krivičnih i drugih kažnjivih djela i preuzima mjere za zaštitu ustavnosti i zakonitosti, vrši svoju funkciju na osnovu Ustava, zakona, potvrđenog međunarodnog ugovora i propisa.²

Republičko javno tužilaštvo je najviše javno tužilaštvo u Srbiji. Republičkog javnog tužioca na prijedlog Vlade, po pribavljenom mišljenju nadležnog odbora Narodne skupštine, bira Narodna skupština Republike Srbije na period od šest godina i sa mogućnošću da bude ponovo biran. Republičkom javnom tužiocu prestaje funkcija ako ne bude ponovo izabran, kada sam to zatraži, nastupanjem zakonom propisanih uslova ili razrješenjem iz zakonom predviđenih razloga. Odluku o prestanku funkcije republičkog javnog tužioca donosi Narodna skupština, u skladu sa zakonom, pri čemu odluku o razrješenju donosi na prijedlog Vlade.³ Republički javni tužilac odgovoran je za rad javnog tužilaštva i za svoj rad Narodnoj skupštini.⁴

¹ Analiza Parlamenta Slovenije *Državna tožilstva*, autori Janez Blažič i Marjana Križaj, 2012., str. 2

² Član 156. Ustava Republike Srbije, Ustavni sud Republike Srbije, internet stranica <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije> (datum pristupa 08.10.2015.)

³ Članovi 157. i 158. Ustava Republike Srbije

⁴ Član 160. stav (1) Ustava Republike Srbije

Javni tužioci i zamjenici javnih tužilaca

Funkciju javnog tužilaštva vrši javni tužilac kojeg bira Narodna skupština, na prijedlog Vlade na mandat u trajanju šest godina sa mogućnošću da bude ponovo biran. Zamjenik javnog tužioca zamjenjuje javnog tužioca pri vršenju tužilačke funkcije i dužan je da postupa po njegovim uputstvima. Javni tužioci odgovaraju za rad javnog tužilaštva i za svoj rad republičkom javnom tužiocu i Narodnoj skupštini, a niži javni tužioci i neposredno višem javnom tužiocu. Zamjenici javnog tužioca odgovaraju za svoj rad javnom tužiocu.

Narodna skupština, na prijedlog Državnog vijeća tužilaca, bira za zamjenika javnog tužioca lice koje se prvi put bira na ovu funkciju na mandat u trajanju od tri godine. Državno vijeće tužilaca, u skladu sa zakonom, bira zamjenike javnih tužilaca za trajno obavljanje funkcije, u istom ili drugom javnom tužilaštvu. Državno vijeće tužilaca odlučuje o izboru zamjenika javnih tužilaca, koji su na stalnoj funkciji, u drugo ili više javno tužilaštvo.⁵

Javnom tužiocu i zamjeniku tužioca prestaje funkcija na njihov zahtjev, nastupanjem zakonom propisanih uslova ili razrješenjem iz zakonom propisanih razloga. Javnom tužiocu funkcija prestaje i ako ne bude ponovo izabran, a zamjeniku javnog tužioca, ako ne bude izabran na stalnu funkciju. Odluku o prestanku funkcije javnog tužioca, u skladu sa zakonom donosi Narodna skupština, pri čemu odluku o razrješenju donosi na prijedlog Vlade Srbije. Odluku o prestanku funkcije zamjenika javnog tužioca donosi Državno vijeće tužilaca.⁶

Imunitet javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca

Ustav Republike Srbije propisuje da javni tužilac i zamjenik javnog tužioca ne mogu biti pozvani na odgovornost za izraženo mišljenje u vršenju tužilačke funkcije, osim ako se radi o krivičnom djelu kršenja zakona od strane javnog tužioca, odnosno zamjenika javnog tužioca. Oni ne mogu biti lišeni slobode u postupku pokrenutom zbog krivičnog djela učinjenog u vršenju tužilačke funkcije, odnosno službe, bez odobrenja nadležnog odbora Narodne skupštine.⁷

Zakon o javnom tužilaštvu Republike Srbije

Zakonom o javnom tužilaštvu Republike Srbije uređuje se organizacija i nadležnost javnih tužilaštava te uslovi i postupak za izbor i prestanak funkcije javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca, njihova prava i dužnosti, vrjednovanje njihovog rada, napredovanje i disciplinska odgovornost javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca, kao i obavljanje poslova pravosudne uprave i tužilačke uprave u javnim tužilaštvima, obezbjeđivanje sredstava za rad javnih tužilaštava i druga pitanja od značaja za rad javnih tužilaštava.⁸

Organizacija i nadležnost javnih tužilaštava

Zakon o javnom tužilaštvu definiše javno tužilaštvo kao i Ustav Republike. Zakon također propisuje da je Republičko javno tužilaštvo, sa sjedištem u Beogradu, najviše javno tužilaštvo

⁵ Članovi 159. i 160. stavovi (2) i (3) Ustava Republike Srbije

⁶ Član 161. Ustava Republike Srbije

⁷ Član 162. Ustava Republike Srbije i član 51. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

⁸ Član 1. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 - dr. zakon, 101/2011, 38/2012 - odluka US, 121/2012, 101/2013, 111/2014 - odluka US, 117/2014 i 106/2015), Narodna skupština Republike Srbije, internet stranica <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=Zakon+o+javnom+tu%C5%BEila%C5%A1tvu+Republike+Srbije> (datum pristupa 25.03.2016.)

u Republici Srbiji.⁹ Javni tužilac i zamjenik javnog tužioca su samostalni u vršenju svojih ovlašćenja. Zabranjen je svaki uticaj na rad javnog tužilaštva i na postupanje u predmetima od strane izvršne i zakonodavne vlasti, korišćenjem javnog položaja, sredstava javnog informisanja ili na bilo koji drugi način kojim može da se ugrozi samostalnost u radu javnog tužilaštva.¹⁰

Vrste javnih tužilaštava

Javno tužilaštvo Republike Srbije čine:

- Republičko javno tužilaštvo,
- apelaciona javna tužilaštva,
- viša javna tužilaštva,
- osnovna javna tužilaštva i
- javna tužilaštva posebne nadležnosti.

Javna tužilaštva posebne nadležnosti su Tužilaštvo za organizovani kriminal i Tužilaštvo za ratne zločine. Funkciju javnog tužilaštva vrši javni tužilac i svi u javnom tužilaštvu su podređeni javnom tužiocu. Javno tužilaštvo čine javni tužilac, zamjenici javnog tužioca i osoblje javnog tužilaštva.¹¹ Niži javni tužilac podređen je neposredno višem javnom tužiocu, a niže javno tužilaštvo neposredno višem javnom tužilaštvu. Svaki javni tužilac je podređen republičkom javnom tužiocu i svako javno tužilaštvo Republičkom javnom tužilaštvu.¹² Radi ostvarivanja nadređenosti, republički javni tužilac ima pravo da izvrši uvid u svaki predmet, a neposredno viši javni tužilac u svaki predmet nižeg javnog tužioca.¹³

Odgovornost i nadređenost

Republički javni tužilac rukovodi radom javnog tužilaštva i predstavlja ga. Za rad javnog tužilaštva i za svoj rad republički javni tužilac je odgovoran Narodnoj skupštini. Javni tužilac odgovara za rad javnog tužilaštva i za svoj rad odgovara republičkom javnom tužiocu i Narodnoj skupštini, a niži javni tužilac odgovara i neposredno višem javnom tužiocu. Zamjenik javnog tužioca odgovara za svoj rad javnom tužiocu i dužan je da izvrši sve radnje koje mu javni tužilac povjeri. Zamjenik javnog tužioca može bez posebnog ovlašćenja da preduzme svaku radnju za koju je tužilac ovlašćen.¹⁴

Obilježja tužilaštva i obaveza dostavljanja spisa

Zakon o javnom tužilaštvu propisuje obilježja javnog tužilaštva, oblik pečata javnog tužilaštva, obavezu istaknutog naziva javnog tužilaštva, grb i zastavu na zgradi u kojoj je smješteno tužilaštvo, kao i službene legitimacije tužilaca i zamjenika tužilaca. U javnim tužilaštvima u Republici Srbiji u službenoj upotrebi su srpski jezik i ćiriličko pismo.¹⁵ Zakonom je precizirana i dužnost dostavljanja spisa javnom tužilaštvu od strane sudova, drugih državnih organa, organa jedinica lokalne samouprave i autonomnih pokrajina, kao i drugih organizacija i pravnih lica. Svi su dužni da javnom tužilaštvu, na njegov zahtjev, neposredno pruže objašnjenja i podatke koji su mu potrebni za preduzimanje radnji na koje je zakonom ovlašćeno. Javno tužilaštvo može da upozna javnost o svojim aktivnostima.¹⁶

⁹ Članovi 2. i 3. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹⁰ Član 5. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹¹ Članovi 12. i 13. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹² Član 16. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹³ Član 21. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹⁴ Članovi 22. i 23. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹⁵ Članovi 6. i 7. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹⁶ Članovi 8, 9. i 10. Zakona o javnom tužilaštvu

Opšta nadležnost javnih tužilaca

Prema Zakonu o javnom tužilaštvu Republike Srbije javni tužilac, kod gonjenja krivičnih djela, privrednih prestupa i prekršaja, postupa pred sudom i drugim državnim organom, preduzimajući radnje na koje je zakonom ovlašten. On postupa u parničnom, upravnom, izvršnom, vanparničnom i drugom postupku, vršeći pri tome radnje na koje je posebnim zakonima ovlašten. Javni tužilac postupa u granicama svoje stvarne i mjesne nadležnosti, u okviru nadležnosti organa pred kojim postupa.¹⁷

Nadležnost republičkog javnog tužioca

Republički javni tužilac vrši nadležnost javnog tužilaštva u okviru prava i dužnosti Republike Srbije. Pored već navedenih ustavnih nadležnosti, Zakon o javnom tužilaštvu propisuje da je republički javni tužilac nadležan da:

- ulaže vanredna pravna sredstva u skladu sa zakonom;
- nadzire rad javnih tužilaštava i sprovođenje uputstava, prati i proučava praksu javnih tužilaštava i sudova;
- predlaže programe stručnog usavršavanja javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca i
- podnosi izvještaje Narodnoj skupštini.¹⁸

Nadležnost apelacionog tužioca i javnih tužilaca posebne nadležnosti

Javni tužioci apelacionog, višeg i osnovnog javnog tužilaštva nadležni su da postupaju pred sudovima i da vrše nadležnost javnog tužioca u pripadajućem sudu. Ako javno tužilaštvo ne može da vrši nadležnost, republički javni tužilac može prenijeti njegovu nadležnost na drugo javno tužilaštvo istog ili višeg stepena. Odluku o izuzeću zamjenika javnog tužioca donosi javni tužilac, a zahtjev za izuzeće javnog tužioca donosi neposredno viši javni tužilac. Državno vijeće tužilaca donosi odluku o izuzeću republičkog javnog tužioca, po pribavljenom mišljenju Kolegijuma Republičkog javnog tužilaštva.¹⁹

Uprava u javnom tužilaštvu

Javni tužilac je nosilac uprave u javnom tužilaštvu i odgovoran je za pravilan i blagovremen rad javnog tužilaštva. Javni tužilac određuje organizaciju i rad javnog tužilaštva, odlučuje o pravima po osnovu rada zamjenika javnog tužioca i o radnim odnosima osoblja u javnom tužilaštvu, otklanja nepravilnost i odugovlačenje u radu, stara se o održavanju samostalnosti u radu i ugledu javnog tužilaštva. Kada je javni tužilac odsutan zamjenjuje ga unaprijed određen zamjenik javnog tužioca. U slučaju prestanka funkcije javnog tužioca, republički javni tužilac postavlja vršioca funkcije javnog tužioca dok novi javni tužilac ne stupi na funkciju.²⁰ Zakon o javnom tužilaštvu propisuje sadržaj ličnog lista javnog tužioca i određuje da Državno vijeće tužilaca vodi lični list svakog javnog tužioca. Pravilnik o upravi u javnim tužilaštvima donosi ministar nadležan za pravosuđe, po pribavljenom mišljenju republičkog javnog tužioca. Ministarstvo nadležno za pravosuđe vrši nadzor nad primjenom Pravilnika o upravi u javnim tužilaštvima.²¹

¹⁷ Član 26. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹⁸ Član 29. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

¹⁹ Članovi od 30. do 33. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

²⁰ Članovi od 34. do 38. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

²¹ Članovi 39. i 40. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

Pravosudna uprava

U pravosudnu upravu spadaju poslovi kojima se obezbjeđuje vršenje poslova u javnim tužilaštvima, posebno obezbjeđivanje materijalnih, finansijskih, prostornih i drugih uslova za rad javnih tužilaštava, obezbjeđivanje finansijskih sredstava za stručno usavršavanje javnih tužilaca, zamjenika javnih tužilaca i osoblja, propisivanje standarda za prostor i opremu u javnom tužilaštvu, davanje saglasnosti na akt o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji javnog tužilaštva i drugi poslovi.²²

Prava i obaveze javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca

Javni tužilac i zamjenik javnog tužioca su u vršenju funkcije samostalni i nezavisni od izvršne i zakonodavne vlasti, i dužni su da očuvaju povjerenje u svoju samostalnost u radu. Javni tužilac i zamjenik javnog tužioca svoje odluke moraju da obrazlažu samo nadležnom javnom tužiocu i niko izvan javnog tužilaštva nema pravo da određuje poslove javnom tužiocu i zamjeniku javnog tužioca, niti da utiče na odlučivanje u predmetima.²³ Zabranjeno je političko djelovanje javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca.²⁴

U vršenju svoje funkcije, prema odredbama istog Zakona, javni tužioci i zamjenici javnih tužilaca postupaju u skladu sa Etičkim kodeksom. Njihov rad je javan, uživaju materijalnu nezavisnost, imunitet od odgovornosti za izraženo mišljenje u vršenju svoje funkcije, pravo na udruživanje radi zaštite svojih interesa i samostalnosti u radu te stručno usavršavanje.²⁵

Trajanje funkcije javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca

Javni tužilac se bira iz reda javnih tužilaca ili zamjenika javnih tužilaca, odnosno među licima koja ispunjavaju propisane uslove za izbor, na period od šest godina i može biti ponovo biran. Mandat zamjenika javnog tužioca koji je prvi put izabran na funkciju traje tri godine, a svaki naredni izbor je trajan.²⁶

Udaljenje sa funkcije

Zakonom su propisani i razlozi za udaljenje sa tužilačke funkcije. Javni tužilac i zamjenik javnog tužioca udaljuju se sa funkcije kada im je određen pritvor, kada je pokrenut postupak za njihovo razrješenje ili krivični postupak za djelo zbog koga mogu biti razriješeni. Pored razloga za razrješenje, Zakon o javnom tužilaštvu propisuje način donošenja odluke o udaljenju, pravo na prigovor javnog tužioca, odnosno zamjenika javnog tužioca, trajanje udaljenja i mogućnost ukidanja odluke od strane Državnog vijeća tužilaca, prije okončanja postupka za razrješenje.²⁷

Premještaj tužilaca i nespojivost funkcija

Zamjenik javnog tužioca može biti trajno premješten u drugo javno tužilaštvo istog stepena samo uz svoju pismenu saglasnost, a također može biti premješten u drugo javno tužilaštvo najduže na jednu godinu. Zamjenik javnog tužioca može, radi obavljanja stručnih poslova i najduže na godinu dana, biti upućen u Državno vijeće tužilaca, ministarstvo nadležno za

²² Član 42. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

²³ Član 45. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

²⁴ Član 163. Ustava Republike Srbije

²⁵ Članovi od 47. do 54. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

²⁶ Članovi 55. i 56. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

²⁷ Članovi od 58. do 61. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

pravosuđe, instituciju nadležnu za obuku u pravosuđu i međunarodnu organizaciju u oblasti pravosuđa.²⁸

Zakon o javnom tužilaštvu Republike Srbije propisuje nespojivost funkcije javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca sa funkcijama u pojedinim organima, službama, jedinicama uprave, političkim strankama, javnim ili privatnim plaćenim poslovima, sa pružanjem pravne usluge i davanjem pravnih savjeta. Sa javnotužilačkom funkcijom nespojive su i druge funkcije, poslovi ili privatni interesi koji su suprotni dostojanstvu i samostalnosti javnog tužilaštva ili štete njegovom ugledu.

Materijalni položaj tužilaca i njihovih zamjenika

Zakon o javnom tužilaštvu propisuje osnovnu platu javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca, koeficijent u zavisnosti od platne grupe, platu u slučaju premještaja i uvećanje osnovne plate.²⁹

Uslovi za izbor javnih tužilaca i njihovih zamjenika

Za izbor javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca postoje opšti i posebni uslovi. Prema istom Zakonu, za javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca može biti izabran državljanin Republike Srbije koji ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima, koji je završio pravni fakultet, položio pravosudni ispit i dostojan je funkcije javnog tužioca. Pored opštih uslova, za javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca može biti izabrano lice koje ima radno iskustvo u pravnoj struci nakon položenog pravosudnog ispita, i to:

- četiri godine za osnovnog javnog tužioca i tri godine za zamjenika osnovnog javnog tužioca;
- sedam godina za višeg javnog tužioca i šest godina za zamjenika višeg javnog tužioca;
- deset godina za apelacionog javnog tužioca i javnog tužioca posebne nadležnosti te osam godina za zamjenike apelacionog javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca posebne nadležnosti i
- dvanaest godina za republičkog javnog tužioca i jedanaest godina za zamjenika republičkog javnog tužioca.³⁰

Zakon o javnom tužilaštvu određuje i način oglašavanja izbora javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca, način podnošenja prijave, pribavljanje podataka i mišljenja o stručnosti, osposobljenosti u radu i dostojnosti kandidata, mogućnosti obavljanja razgovora sa kandidatom i izbor kandidata.³¹ Poslije položene zakletve pred Narodnom skupštinom, javni tužilac i zamjenik javnog tužioca stupaju na funkciju u javnom tužilaštvu u koje su izabrani.³²

Osnovna pravila za izbor javnog tužioca

Javnog tužioca, na prijedlog Vlade, bira Narodna skupština na period od šest godina i on može biti ponovo biran. O predloženim kandidatima za republičkog javnog tužioca pribavlja se mišljenje nadležnog odbora Narodne skupštine. Državno vijeće tužilaca dostavlja Vladi listu jednog ili više kandidata za izbor na funkciju javnog tužioca. Ukoliko republički javni tužilac ne bude ponovo izabran na istu funkciju kada mu prestane mandat ili mu je funkcija

²⁸ Članovi od 62 do 64. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

²⁹ Članovi od 69. do 73. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³⁰ Članovi 76 i 77. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³¹ Članovi od 78. do 82. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³² Članovi 83. i 85. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

republičkog javnog tužioca prestala na lični zahtjev, obavezno se bira za zamjenika republičkog javnog tužioca. Odluku o izboru donosi Državno vijeće tužilaca.³³

Osnovna pravila za izbor zamjenika javnog tužioca

Narodna skupština, na prijedlog Državnog vijeća tužilaca, bira za zamjenika javnog tužioca lice koje se prvi put bira na ovu funkciju na period od tri godine. Za zamjenika javnog tužioca koji se prvi put bira, Narodna skupština bira između jednog ili više kandidata koje predloži Državno vijeće tužilaca. Državno vijeće tužilaca bira zamjenike javnih tužilaca za trajno obavljanje funkcije, u istom ili drugom javnom tužilaštvu. Državno vijeće tužilaca odlučuje i o izboru zamjenika javnih tužilaca koji su na stalnoj funkciji u drugo ili više javno tužilaštvo. Broj zamjenika javnih tužilaca za svako javno tužilaštvo utvrđuje Državno vijeće tužilaca, uz prethodno pribavljenu saglasnost ministra nadležnog za pravosuđe.³⁴

Prestanak tužilačke funkcije

Funkcija javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca prestaje na lični zahtjev, kad navršni radni vijek, kad trajno izgubi radnu sposobnost ili kad bude razriješen. Javnom tužiocu funkcija prestaje i ako ne bude ponovo izabran, a zamjeniku javnog tužioca ako ne bude izabran na stalnu funkciju.³⁵ Zakon o javnom tužilaštvu Republike Srbije propisuje procedure i razloge u slučaju prestanka funkcije po gore navedenim razlozima, kao i nadležnosti i pokretanje postupka za utvrđivanje navedenih razloga za prestanak funkcije.

Javni tužilac i zamjenik javnog tužioca razrješavaju se kad su pravosnažno osuđeni za krivično djelo na kaznu zatvora od najmanje šest mjeseci ili za kažnjivo djelo koje ih čini nedostojnim javnotužilačke funkcije, kad nestručno vrše funkciju ili zbog učinjenog teškog disciplinskog prekršaja. Postupak za razrješenje javnog tužioca odnosno zamjenika javnog tužioca može podnijeti svako lice. Zakon o javnom tužilaštvu, također, propisuje postupak za razrješenje pred Državnim vijećem tužilaca i položaj javnog tužioca, odnosno zamjenika javnog tužioca u postupku.³⁶

Odluku o prestanku funkcije javnog tužioca donosi Narodna skupština, pri čemu odluku o razrješenju donosi na prijedlog Vlade Republike Srbije. Vlada predlaže razrješenje javnog tužioca na osnovu razloga za razrješenje utvrđenih od strane Državnog vijeća tužilaca. Odluku o prestanku funkcije zamjenika javnog tužioca donosi Državno vijeće tužilaca. Protiv odluke Narodne skupštine, odnosno Državnog vijeća tužilaca o prestanku funkcije, javni tužilac, odnosno zamjenik javnog tužioca ima pravo žalbe Ustavnom sudu.³⁷

Vrednovanje rada javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca

Vrednovanje rada javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca predstavlja osnov za izbor, obaveznu obuku i razrješenje. Vrednovanje rada vrši se na osnovu javno objavljenih, objektiviziranih i jedinstvenih kriterijuma zasnovanih na primjenjivim i uporedivim mjerilima koje utvrđuje Državno vijeće tužilaca Pravilnikom o kriterijumima i mjerilima vrednovanja rada. Pored osnovnog pojma za vrednovanje, Zakon o javnom tužilaštvu propisuje period za koji se vrši vrednovanje, da se vrednovanje vrši ocjenom i postupak vrednovanja.³⁸

³³ Član 74. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³⁴ Član 75. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³⁵ Član 87. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³⁶ Članovi od 93. do 96. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³⁷ Članovi 97. i 98. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

³⁸ Članovi od 99. do 102. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

Disciplinska odgovornost i disciplinski postupak

Zakon o javnom tužilaštvu definiše disciplinski prekršaj kao nesavjesno vršenje javnotužilačke funkcije ili ponašanje javnog tužioca, odnosno zamjenika javnog tužioca nedostojno javnotužilačke funkcije.³⁹ Propisane disciplinske sankcije su srazmjerne težini učinjenog disciplinskog prekršaja. Disciplinske sankcije su: javna opomena, umanjeње plate do 50% do jedne godine i zabrana napredovanja u trajanju od tri godine. Pored disciplinskih sankcija, Zakon o javnom tužilaštvu određuje disciplinske organe, kao i način vođenja disciplinskog postupka, način donošenja odluke disciplinskog tužioca, položaj javnog tužioca, odnosno zamjenika javnog tužioca u disciplinskom postupku, odluke u disciplinskom postupku disciplinske komisije i Državnog vijeća tužilaca.⁴⁰

Disciplinski prekršaji

Javni tužilac, odnosno zamjenik javnog tužioca čini disciplinski prekršaj ako:

- ne izrađuje javnotužilačke odluke i ne ulaže redovna i vanredna pravna sredstva u propisanom roku;
- učestalo propušta ili kasni na zakazane pretrese, rasprave i druge procesne radnje u predmetima koji su mu dodijeljeni u rad;
- propusti da traži izuzeće u predmetima gdje za to postoje zakonski razlozi;
- odbije vršenje poslova i zadataka koji su mu povjereni;
- ne izvršava pismena uputstva nadređenog javnog tužioca;
- očigledno krši obaveze pravilnog postupanja prema sudijama u postupku, strankama, njihovim pravnim zastupnicima, svjedocima, osoblju ili kolegama;
- se upušta u neprimjerene odnose sa strankama ili njihovim pravnim zastupnicima u postupku koji vodi;
- daje nepotpune ili netačne podatke od značaja za rad Državnog vijeća tužilaca u postupku izbora i razrješenja javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca, utvrđivanja disciplinske odgovornosti i drugim pitanjima iz njegove nadležnosti;
- krši načelo nepristrasnosti i ugrožava povjerenje građana u javno tužilaštvo;
- obavlja aktivnosti koje su zakonom određene kao nespojive sa javnotužilačkom funkcijom;
- prihvata poklone suprotno propisima koji regulišu sukob interesa;
- ne poštuje radno vrijeme;
- ako značajno krši odredbe Etičkog kodeksa;
- neopravdano ne pohađa obavezne programe obuke.⁴¹

Kolegijum javnog tužilaštva

Kolegijum javnog tužilaštva sačinjavaju javni tužilac i svi zamjenici javnog tužioca u tom javnom tužilaštvu. Kolegijum javnog tužilaštva:

- daje mišljenje Državnom vijeću tužilaca o kandidatima za zamjenike javnog tužioca u svom ili neposredno nižem javnom tužilaštvu;
- daje mišljenje Državnom vijeću tužilaca o kandidatima za javne tužioce u neposredno nižem javnom tužilaštvu;
- razmatra izvještaj o radu javnog tužilaštva za prethodnu godinu;
- razmatra pitanja od značaja za stručno usavršavanje i organizaciju javnog tužilaštva;
- vrši i druge poslove u skladu sa Pravilnikom o upravi u javnom tužilaštvu.

³⁹ Član 103. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

⁴⁰ Članovi od 105. do 111. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Srbije

⁴¹ Član 104. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

Pored sastava i nadležnosti javnog tužilaštva Zakon o javnom tužilaštvu uređuje način sazivanja, rada i odlučivanja javnog tužilaštva.⁴²

Sredstva za rad javnih tužilaštava

Sredstva za rad javnih tužilaštava obezbjeđuju se u budžetu Republike Srbije. Sredstva za rad javnih tužilaštava treba da obimom i prilivom održavaju samostalnost i redovan rad javnih tužilaštava.⁴³

II.b Crna Gora

Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima

Ustav Crne Gore definiše državno tužilaštvo kao jedinstven i samostalan državni organ koji vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti.⁴⁴

Poslove državnog tužilaštva vrše rukovodioci državnih tužilaštava i državni tužioci. Vrhovnog državnog tužioca bira i razrješava Skupština Crne Gore nakon saslušanja u nadležnom radnom tijelu Skupštine, na prijedlog Tužilačkog savjeta, po raspisanom javnom pozivu. Vrhovni državni tužilac i rukovodioci državnih tužilaštava biraju se na vrijeme od pet godina. Funkcija državnog tužioca je stalna. Izuzetno, lice koje se prvi put bira za državnog tužioca bira se na vrijeme od četiri godine. Rukovodiocu državnog tužilaštva i državnom tužiocu prestaje funkcija i razrješava se vršenja funkcije u slučajevima i po postupku propisanom zakonom. Rukovodilac državnog tužilaštva i državni tužilac razrješava se funkcije ako je pravosnažnom presudom osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora.⁴⁵

Ustav Crne Gore propisuje funkcionalni imunitet državnog tužioca i zamjenika državnog tužioca, kao i nespojivost funkcije. Državni tužilac i zamjenik državnog tužioca uživaju funkcionalni imunitet i ne mogu biti pozvani na odgovornost za mišljenje dato ili odluku donijetu u vršenju svoje funkcije, osim ako se radi o krivičnom djelu. Državni tužilac i zamjenik državnog tužioca ne mogu vršiti poslaničku i drugu javnu funkciju, niti profesionalno obavljati drugu djelatnost.⁴⁶

Zakon o državnom tužilaštvu

Zakonom o državnom tužilaštvu uređuju se osnivanje, organizacija i nadležnost državnog tužilaštva, organizacija rada državnih tužilaštava, sastav, izbor, mandat, organizacija i način rada Tužilačkog savjeta, kao i druga pitanja od značaja za rad državnog tužilaštva i Tužilačkog savjeta. Također, Zakon o državnom tužilaštvu propisuje da državno tužilaštvo vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti i

⁴² Članovi od 112. do 116. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

⁴³ Član 127. Zakona o javnom tužilaštvu Republike Srbije

⁴⁴ Član 134. Ustava Crne Gore, Ustavni sud Crne Gore, internet stranica <http://www.ustavnisud.me/Ustav%20CG.doc> (datum pristupa 07.11.2015.)

⁴⁵ Amandman X, Ustav Crne Gore

⁴⁶ Članovi 137. i 138. Ustava Crne Gore

prekršaja, kao i druge poslove propisane zakonom. Državno tužilaštvo svoju funkciju vrši na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih međunarodnih ugovora.⁴⁷

Samostalnost i nepristrasnost državnog tužilaštva

Poslovi državnog tužilaštva ne smiju se vršiti ni pod čijim uticajem i niko ne smije da utiče na državno tužilaštvo u vršenju njegovih poslova. Funkcija državnog tužioca vrši se nepristrasno i objektivno, na principima zakonitosti i jednakosti pred zakonom. Sredstva za rad državnog tužilaštva obezbjeđuju se u budžetu Crne Gore.⁴⁸

Materijalna prava tužilaca

Rukovodilac državnog tužilaštva i državni tužilac ostvaruju pravo na zaradu i druga prava iz rada i po osnovu rada. Rukovodioci državnog tužilaštva i državni tužioci imaju pravo na profesionalno udruživanje.⁴⁹

Struktura i nadležnost državnog tužilaštva

U okviru državnog tužilaštva djeluju:

- **Vrhovno državno tužilaštvo**, koje postupa pred Vrhovnim sudom Crne Gore, Apelacionim sudom Crne Gore, Upravnim sudom Crne Gore, drugim sudovima i drugim državnim organima;
- **Specijalno državno tužilaštvo** vrši poslove u skladu sa posebnim zakonom kojim se uređuju uslovi za izbor rukovodioca i državnih tužilaca u Specijalnom državnom tužilaštvu, nadležnost i organizacija Specijalnog državnog tužilaštva i druga pitanja od značaja za rad;
- **viša državna tužilaštva** preduzimaju sve radnje iz svoje nadležnosti pred stvarno i mjesno nadležnim sudom i drugim organima i
- **osnovna državna tužilaštva**, kojih ima 13 na teritoriji Crne Gore, preduzimaju sve radnje iz svoje nadležnosti pred stvarno i mjesno nadležnim sudovima.⁵⁰

Državno tužilaštvo postupa u skladu sa svojom stvarnom i mjesnom nadležnosti, ako zakonom nije drukčije propisano. Radi ostvarivanja funkcije gonjenja učinilaca krivičnih djela i prekršaja državno tužilaštvo je ovlašćeno da sa nadležnim organima utvrđuje i preduzima potrebne mjere na otkrivanju krivičnih i drugih zakonom utvrđenih kažnjivih djela i njihovih učinilaca.⁵¹

Državnim tužilaštvom rukovodi vrhovni državni tužilac. Radom osnovnih i viših državnih tužilaštava rukovode rukovodioci državnih tužilaštava, Specijalnim državnim tužilaštvom rukovodi glavni specijalni tužilac, a radom Vrhovnog državnog tužilaštva rukovodi vrhovni državni tužilac. Rukovodilac državnog tužilaštva i državni tužilac vrše tužilačku funkciju u državnom tužilaštvu u koje su izabrani ili u koje su upućeni, odnosno premješteni u skladu sa ovim zakonom.⁵²

⁴⁷ Članovi 1. i 2. Zakona o Državnom tužilaštvu Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore, internet stranica http://tuzilastvo.cg.me/media/files/Zakon_o_Dr%C5%BEavnom_tu%C5%BEila%C5%A1tvu.pdf (datum pristupa 07.11.2015.)

⁴⁸ Članovi 3., 4. i 7. Zakona o Državnom tužilaštvu Crne Gore

⁴⁹ Članovi 8. i 9. Zakona o Državnom tužilaštvu Crne Gore

⁵⁰ Članovi od 11. do 15. Zakona o Državnom tužilaštvu Crne Gore

⁵¹ Član 16. Zakona o Državnom tužilaštvu

⁵² Član 17. Zakona o Državnom tužilaštvu

Sastav i mandat Tužilačkog savjeta

Predsjednik Tužilačkog savjeta je vrhovni državni tužilac, pored njega savjet ima i deset članova. Članovi Tužilačkog savjeta su:

- pet državnih tužilaca koji imaju stalnu funkciju i najmanje pet godina radnog iskustva u obavljanju tužilačke funkcije, od kojih četiri iz Vrhovnog državnog tužilaštva, Specijalnog državnog tužilaštva i viših državnih tužilaštava, a jedan iz osnovnih državnih tužilaštava, a koje bira i razrješava Konferencija državnih tužilaca;
- četiri ugledna pravnik a koje bira i razrješava Skupština Crne Gore, na prijedlog nadležnog radnog tijela;
- jedan predstavnik Ministarstva pravde kojeg imenuje ministar pravde iz reda zaposlenih u Ministarstvu pravde.⁵³

Članovi Tužilačkog savjeta se biraju na četiri godine. Članove iz reda državnih tužilaca bira i razrješava tajnim glasanjem Konferencija državnih tužilaca, koju čine svi rukovodioci državnih tužilaštava i državni tužioc i. Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje osnivanje i način rada Komisije za etički kodeks državnih tužilaca i Komisije za izbor članova Tužilačkog savjeta⁵⁴ te način izbora članova Tužilačkog savjeta iz reda državnih tužilaca i uglednih pravnik a, kao i njihove naknade.

Prestanak mandata i razrješenje članova Tužilačkog savjeta

Članu Tužilačkog savjeta prestaje mandat prije isteka vremena na koje je izabran, ako mu prestane funkcija na osnovu koje je izabran u Tužilački savjet, podnese ostavku ili bude osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora. Član Tužilačkog savjeta se razrješava, ako vrši svoju dužnost nesavjesno i neprofesionalno i ako je osuđen za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje dužnosti u Tužilačkom savjetu.⁵⁵

Privremeno udaljenje

Član Tužilačkog savjeta će biti privremeno udaljen sa dužnosti ako se:

- protiv njega odredi pritvor, dok pritvor traje;
- privremeno udalji sa vršenja dužnosti, odnosno poslova na osnovu kojih je izabran u Tužilački savjet;
- protiv njega potvrdi optužnica za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje dužnosti u Tužilačkom savjetu, do pravosnažnog okončanja krivičnog postupka i
- podnese prijedlog za njegovo razrješenje, do okončanja postupka za razrješenje.

Organizacija i način rada Tužilačkog savjeta

Tužilački savjet radi i odlučuje na sjednicama. Sjednica Tužilačkog savjeta može se održati ako je prisutna većina ukupnog broja članova Tužilačkog savjeta. Predsjednik Tužilačkog savjeta saziva i predsjedava sjednicama Tužilačkog savjeta i odgovoran je za njegov efikasan i blagovremen rad. Radi efikasnijeg obavljanja poslova iz svoje nadležnosti Tužilački savjet može obrazovati komisije.⁵⁶

⁵³ Član 18. Zakona o Državnom tužilaštvu

⁵⁴ Članovi od 19. do 23. Zakona o državnom tužilaštvu

⁵⁵ Članovi 29. i 30. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁵⁶ Članovi od 34. do 36. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

Nadležnosti Tužilačkog savjeta

Ustavom Crne Gore je definisano da Tužilački savjet obezbjeđuje samostalnost državnog tužilaštva i državnih tužilaca.⁵⁷ Tužilački savjet, pored nadležnosti utvrđenih Ustavom:

- utvrđuje broj državnih tužilaca;
- utvrđuje prijedlog za razrješenje vrhovnog državnog tužioca;
- odlučuje o disciplinskoj odgovornosti državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava;
- stara se o edukaciji državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava;
- obezbjeđuje korišćenje, funkcionalnost i jednoobraznost Pravosudnog informacionog sistema u dijelu koji se odnosi na državno tužilaštvo;
- vodi evidenciju podataka o državnim tužiocima i rukovodiocima državnih tužilaštava;
- donosi poslovnik Tužilačkog savjeta;
- daje mišljenje o nespojivosti obavljanja određenih poslova sa vršenjem tužilačke funkcije;
- razmatra pritužbe državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava i zauzima stavove u vezi sa ugrožavanjem njihove samostalnosti;
- razmatra pritužbe na rad državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava u pogledu zakonitosti rada;
- obrazuje Komisiju za ocjenjivanje državnih tužilaca;
- bira disciplinskog tužioca;
- utvrđuje metodologiju za izradu izvještaja o radu Državnog tužilaštva i godišnjeg rasporeda poslova;
- izdaje službene legitimacije državnim tužiocima i rukovodiocima državnih tužilaštava i vodi evidenciju službenih legitimacija;
- vrši i druge poslove utvrđene zakonom.⁵⁸

Uslovi za izbor vrhovnog državnog tužioca

Za vrhovnog državnog tužioca može biti birano lice koje:

- ispunjava opšte uslove za državnog tužioca;
- ima radno iskustvo od najmanje 15 godina kao državni tužilac ili sudija, ili najmanje 20 godina na drugim pravnim poslovima;
- se odlikuje profesionalnom nepristrasnošću, visokim stručnim i moralnim kvalitetima.⁵⁹

Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje način javnog oglašavanja za slobodno mjesto vrhovnog tužioca, postupak po prijavama na javni poziv, način sačinjavanja liste kandidata, način utvrđivanja prijedloga za izbor vrhovnog državnog tužioca i prestanak njegovog mandata.⁶⁰

Uslovi za izbor državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava

Za državnog tužioca i rukovodioca državnog tužilaštva može biti birano lice koje ispunjava opšte uslove za rad u državnom organu i koje je:

- završilo pravni fakultet, VIII-nivo kvalifikacije obrazovanja;
- položilo pravosudni ispit.⁶¹

⁵⁷ Član 136. stav (1) Ustava Crne Gore

⁵⁸ Član 37. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁵⁹ Član 43. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁶⁰ Članovi od 44. do 48. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁶¹ Član 49. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

Pored opštih uslova za izbor državnih tužilaca i rukovodilaca državnih tužilaštava, Zakon o Državnom tužilaštvu Crne Gore propisuje i posebne uslove za državnog tužioca i rukovodioca državnih tužilaštva:

a) Za državnog tužioca u osnovnom državnom tužilaštvu može biti birano lice koje je nakon položenog pravosudnog ispita radilo najmanje dvije godine kao savjetnik u državnom tužilaštvu ili sudu, kao advokat, notar, zamjenik notara ili profesor pravnih nauka, ili najmanje četiri godine na drugim pravnim poslovima. Za državnog tužioca u višem državnom tužilaštvu može biti birano lice koje radi kao državni tužilac odnosno sudija najmanje osam godina. Za državnog tužioca u Vrhovnom državnom tužilaštvu može biti birano lice koje radi kao državni tužilac odnosno sudija najmanje 15 godina.⁶²

b) Za rukovodioca državnog tužilaštva može biti birano lice koje pored opštih uslova ima radno iskustvo, i to:

- 10 godina na pravnim poslovima od čega najmanje pet godina na tužilačkoj odnosno sudijskoj funkciji - za rukovodioca osnovnog državnog tužilaštva;
- 12 godina na pravnim poslovima od čega najmanje osam godina na tužilačkoj odnosno sudijskoj funkciji - za rukovodioca višeg državnog tužilaštva.⁶³

Ovim Zakonom je propisan i postupak za izbor rukovodilaca državnih tužilaštava. Kandidati za rukovodioca državnog tužilaštva dužni su da ispunjavaju kriterijume za izbor rukovodioca⁶⁴ i da podnesu program rada.⁶⁵

Plan slobodnih tužilačkih mjesta

Slobodna mjesta državnih tužilaca u državnim tužilaštvima popunjavaju se u skladu sa planom slobodnih mjesta državnih tužilaca na nivou Crne Gore i on sadrži mjesta državnih tužilaca u svim državnim tužilaštvima koja će biti slobodna u naredne dvije godine. Plan slobodnih mjesta sačinjava se na osnovu procjene potrebe za potpunom mjestima državnih tužilaca dobrovoljnim premještanjem, napredovanjem i javnim oglašavanjem za prvi izbor državnih tužilaca u osnovnim državnim tužilaštvima. Plan slobodnih mjesta donosi Tužilački savjet najkasnije do kraja kalendarske godine za naredne dvije godine.⁶⁶

Izbor državnih tužilaca u osnovnim državnim tužilaštvima koji se biraju prvi put

Slobodna mjesta državnih tužilaca u osnovnim državnim tužilaštvima popunjavaju se putem internog oglasa za dobrovoljno premještanje državnog tužioca iz jednog državnog tužilaštva u drugo osnovno državno tužilaštvo. Poslije oglašavanja slobodnih mjesta, Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje postupak po prijavama, kriterijume za izbor državnog tužioca koji se bira prvi put,⁶⁷ sprovođenje pismenog dijela testiranja, obavljanje intervjua, sačinjavanje rang liste kandidata i izbor i raspoređivanje kandidata za državne tužioce. Također, Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje prava prijavljenih lica na uvid u dokumentaciju, pisani test i ocjenu lica koja su se prijavila na taj javni oglas.⁶⁸

⁶² Član 50. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁶³ Član 51. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁶⁴ Član 53 Kriterijumi za izbor rukovodioca državnog tužilaštva su: ocjena programa rada; ocjena rada kao državnog tužioca, odnosno sudije ili rukovodioca državnog tužilaštva, odnosno predsjednika suda; ocjena intervjua sa kandidatom. Po osnovu programa rada kandidat za rukovodioca državnog tužilaštva može ostvariti do 40 bodova, na osnovu ocjene predložene vizije organizacije posla u državnom tužilaštvu. Po osnovu ocjene rada dobar kandidat za rukovodioca državnog tužilaštva može ostvariti 30 bodova, a po osnovu ocjene rada odličan 40 bodova. Po osnovu intervjua kandidat za rukovodioca državnog tužilaštva može ostvariti do 20 bodova. Ako dva kandidata imaju isti broj bodova prednost će se dati kandidatu koji je ostvario veći broj bodova po osnovu ocjene rada.

⁶⁵ Članovi od 52. do

⁶⁶ Član 56. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁶⁷ Član 59. Kriterijumi za izbor državnog tužioca koji se prvi put bira su: ocjena na pisanom testu, odnosno ocjena na pravosudnom ispitu u skladu sa zakonom kojim se uređuje polaganje pravosudnog ispita i ocjena intervjua sa kandidatom.

⁶⁸ Članovi od 57. do 64. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

Kandidati za državnog tužioca obavezni su da završe inicijalnu obuku koja se sastoji od teorijskog i praktičnog dijela i traje 18 mjeseci. Teorijski dio inicijalne obuke sprovodi pravno lice ovlašteno za obuku tužilaca, a praktični dio inicijalne obuke sprovodi se u Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici. Kandidata za državnog tužioca koji je dobio ocjenu zadovoljava na inicijalnoj obuci Tužilački savjet bira za državnog tužioca u osnovno državno tužilaštvo.⁶⁹

Izbor državnih tužilaca u osnovnim državnim tužilaštvima

Po isteku mandata državnog tužioca koji je bio izabran na vrijeme od četiri godine Tužilački savjet u skladu sa Planom slobodnih mjesta raspisuje javni oglas. Pravo podnošenja prijave na javni oglas imaju državni tužioci koji su bili izabrani na vrijeme od četiri godine i koji su dobili ocjenu rada zadovoljava, dobar ili odličan nakon isteka mandata. Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje kriterijume za izbor državnog tužioca koji se bira na stalnu funkciju,⁷⁰ način sprovođenja intervjua, sastavljanje rang liste i izbor na osnovu rang liste.⁷¹

Izbor tri državna tužioca u Vrhovnom državnom tužilaštvu

Kao i kod izbora državnih tužilaca u osnovnim državnim tužilaštvima koji se biraju na stalnu funkciju, za izbor tri državna tužioca u višem, odnosno Vrhovnom državnom tužilaštvu raspisuje se javni oglas, sprovodi se intervjua i na osnovu zadovoljenih kriterijuma bira se najbolji kandidat.⁷²

Napredovanje državnih tužilaca

Državni tužilac, odnosno sudija ima pravo da napreduje u državno tužilaštvo višeg stepena ako je njegov rad ocijenjen ocjenom odličan ili dobar u skladu sa zakonom i ukoliko ispunjava posebne uslove propisane za izbor u to državno tužilaštvo. Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje da se u postupku napredovanja oglašavaju slobodna mjesta državnih tužilaca u višem i Vrhovnom državnom tužilaštvu, u skladu sa Planom slobodnih mjesta državnih tužilaca. Izbor državnog tužioca u državnom tužilaštvu vrši se na osnovu ocjene rada državnog tužioca odnosno sudije koji se prijavio na oglas i intervjua.⁷³

Ocjenjivanje državnih tužilaca

Rad državnih tužilaca koji imaju stalnu funkciju, osim Vrhovnog državnog tužioca i državnih tužilaca u Vrhovnom državnom tužilaštvu, ocjenjuje se, svake tri godine, radi procjene njihove stručnosti, kvantiteta i kvaliteta rada, etičnosti i potrebe za obukom, kao i u svrhu napredovanja u državno tužilaštvo višeg stepena. Ocjenjivanje državnih tužilaca vrši Komisija za ocjenjivanje rada državnih tužilaca koju obrazuje Tužilački savjet.⁷⁴ Kriterijumi

⁶⁹ Članovi 66. i 67. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁷⁰ Član 69 Kriterijumi za izbor državnog tužioca koji se bira na stalnu funkciju su: ocjena rada državnog tužioca za vrijeme mandata od četiri godine na koji je prvi put biran; ocjena intervjua sa kandidatom.

⁷¹ Članovi od 68. do 70. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁷² Članovi od 71. do 74. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁷³ Članovi od 75. do 77. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁷⁴ Članovi od 86. do 90. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

za ocjenjivanje rada državnih tužilaca su stručno znanje⁷⁵ i opšte sposobnosti za vršenje tužilačke funkcije.⁷⁶

Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje proceduru ocjenjivanja državnih tužilaca, kriterijume za ocjenjivanje, izvještaje državnog tužioca, izvještaj i prijedlog vijeća državnih tužilaca za ocjenjivanje, izjašnjavanje komisije za ocjenjivanje na prijedlog ocjene, proceduru utvrđivanja ocjene i posljedice ocjene.⁷⁷

Ocjenjivanje rukovodilaca državnih tužilaštava i prestanak tužilačke funkcije

Ocjenjivanje rukovodilaca državnih tužilaštava vrši Komisija za ocjenjivanje. Ocjenjivanje rukovodilaca državnih tužilaštava se vrši na osnovu prijedloga ocjene vijeća državnih tužilaca za ocjenjivanje, u čijem sastavu pored državnih tužilaca mora biti i rukovodilac neposredno višeg državnog tužilaštva sa područja tog državnog tužilaštva.⁷⁸ Državnom tužiocu prestaje funkcija istekom mandata, ostavkom, ispunjenjem uslova za starosnu penziju i prestankom državljanstva. Rukovodiocu državnog tužilaštva prestaje funkcija rukovodioca kad istekne vrijeme na koje je izabran, kada mu prestane tužilačka funkcija i kad sam to zatraži ili u slučaju ukidanja ili spajanja državnih tužilaštava.⁷⁹

Disciplinska odgovornost i razrješenje

Državni tužilac i rukovodilac državnog tužilaštva kao državni tužilac disciplinski odgovara za lakše,⁸⁰ teže⁸¹ i najteže disciplinske prekršaje.⁸² Disciplinske sankcije su opomena, novčana kazna, zabrana napredovanja i razrješenje. Zakon o Državnom tužilaštvu propisuje disciplinski postupak, način podnošenja i sadržaj prijedloga za utvrđivanje disciplinske odgovornosti, nadležnosti disciplinskog tužioca, rok za okončanje istrage disciplinskog tužioca, nadležnosti i sastav Disciplinskog vijeća, pravo na branioca osobe čija se odgovornost ispituje, način održavanja rasprave, rok za izradu odluke i zastarjelost. U postupku utvrđivanja disciplinske odgovornosti državnog tužioca, Disciplinsko vijeće, odnosno Tužilački savjet može odlučiti da odbije optužni prijedlog kao neosnovan ili usvoji optužni prijedlog i izrekne disciplinsku sankciju.⁸³

⁷⁵ Član 89. Stručno znanje državnog tužioca ocjenjuje se na osnovu sljedećih podkriterijuma: kvantitet i kvalitet rada, sposobnost planiranja i djelotvornog sprovođenja procesnih radnji, vještina pripreme i vođenja spisa predmeta, vještina korišćenja tužilačkog znanja, vještina postupanja i stručno usavršavanje.

⁷⁶ Član 90. Opšte sposobnosti za vršenje tužilačke funkcije ocjenjuju se na osnovu sljedećih podkriterijuma: vještina komunikacije, sposobnost prilagođavanja promijenjenim okolnostima, sposobnost organizacije i koordinacije zaposlenih u državnom tužilaštvu i učestvovanje u različitim stručnim aktivnostima.

⁷⁷ Članovi od 92. do 98. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁷⁸ Član 99. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁷⁹ Članovi 103. i 104. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁸⁰ *Lakši disciplinski prekršaj* državnog tužioca je ako: bez opravdanog razloga ne uzima predmete u rad redom kojim su primljeni u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjem poslovanju Državnog tužilaštva; neopravdano ne dolazi ili kasni na zakazane pretrese; ne pohađa obavezne programe obuke bez opravdanog razloga i ne ispunjava obaveze mentora kod inicijalne obuke i obuke pripravnika.

⁸¹ *Teži disciplinski prekršaj* državnog tužioca je ako: bez opravdanog razloga ne postupa u predmetima u zakonom propisanim rokovima, a usljed toga nastupi zastarjelost, nemogućnost vođenja postupka i druge posljedice propisane zakonom; propusti da traži izuzeće u predmetima u kojima postoji razlog za njegovo izuzeće; onemogućava vršenje nadzora u skladu sa zakonom; u vršenju tužilačke funkcije ili na javnom mjestu dovodi sebe u stanje ili se ponaša na način koji nije primjeren vršenju tužilačke funkcije; se neprimjerenom odnosi prema učesnicima postupka i zaposlenima u državnom tužilaštvu; iznosi informacije koje je saznao postupajući u predmetima ili vršeći tužilačku funkciju; koristi tužilačku funkciju za ostvarivanje svojih privatnih interesa i interesa svoje porodice ili sebi bliskih lica; prihvata poklone ili ne dostavlja podatke o imovini i prihodima u skladu sa propisima kojima se uređuje sprječavanje sukoba interesa; neopravdano odsustvuje sa posla pet dana uzastopno i javno iznosi mišljenje o predmetu koji nije postao pravosnažan.

⁸² *Najteži disciplinski prekršaj* državnog tužioca je ako: je osuđen za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje tužilačke funkcije i nestručno ili nesavjesno obavlja tužilačku funkciju.

⁸³ Članovi od 110. do 120. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

Državni tužilac će biti privremeno udaljen od dužnosti, ako se protiv njega odredi pritvor, dok pritvor traje ili ako se protiv njega pokrene krivični postupak za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje tužilačke funkcije. Državni tužilac može biti privremeno udaljen od dužnosti nakon podnošenja prijedloga za pokretanje disciplinskog postupka zbog najtežeg disciplinskog prekršaja. Radnje koje je državni tužilac preduzeo u predmetima poslije dana kad je udaljen, razriješen ili mu je prestala tužilačka funkcija, ne proizvode pravno dejstvo.⁸⁴

Razrješenje zbog trajnog gubitka sposobnosti za vršenje tužilačke funkcije

Državni tužilac se razrješava dužnosti ako trajno izgubi sposobnost za vršenje tužilačke funkcije. Prijedlog za razrješenje u slučaju trajnog gubitka sposobnosti za vršenje tužilačke funkcije podnosi se na osnovu pravosnažne odluke suda o oduzimanju poslovne sposobnosti ili odluke nadležnog organa kojom je utvrđeno da su fizička i psihička svojstva državnog tužioca takva da onemogućavaju vršenje tužilačke funkcije.⁸⁵

Razrješenje rukovodioca državnog tužilaštva

Zakon o državnom tužilaštvu Crne Gore propisuje način podnošenja prijedloga za razrješenje rukovodioca državnog tužilaštva i postupak primjene odredbi za utvrđivanje razloga za razrješenje. Rukovodilac državnog tužilaštva razrješava se dužnosti rukovodioca ako:

- suprotno zakonu mijenja godišnji raspored poslova u državnom tužilaštvu;
- onemogućava vršenje nadzora u državnom tužilaštvu u skladu sa zakonom;
- se neprimjereno odnosi prema strankama i zaposlenima u državnom tužilaštvu;
- ne dostavlja ili dostavlja nepotpune ili netačne izvještaje o radu i druge podatke u skladu sa zakonom;
- ne postupa po pritužbama na rad državnih tužilaca, u skladu sa propisima;
- suprotno zakonu oduzima dodijeljene predmete;
- se u postupku nadzora nad obavljanjem poslova tužilačke uprave utvrde nezakonitosti i nepravilnosti u obavljanju poslova tužilačke uprave koje štete urednom i blagovremenom obavljanju poslova i funkciji državnog tužilaštva;
- ne podnese prijedlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti državnog tužioca u slučajevima propisanim ovim zakonom, a zna ili je morao znati da postoje razlozi za disciplinsku odgovornost;
- je privremeno udaljen od dužnosti državnog tužioca;
- bude ocijenjen ocjenom ne zadovoljava.⁸⁶

Unutrašnja organizacija rada državnog tužilaštva

Pod organizacijom rada državnog tužilaštva podrazumijeva se rukovođenje državnim tužilaštvom, organizacija tužilačkih odjela i sjednice državnog tužilaštva, kao i unutrašnje poslovanje u državnom tužilaštvu. Organizacija rada državnog tužilaštva uređuje se Pravilnikom o unutrašnjem poslovanju državnog tužilaštva koji donosi Ministarstvo pravde uz prethodno pribavljeno mišljenje Tužilačkog savjeta.⁸⁷

Vrhovni državni tužilac odgovoran je za vršenje poslova državnog tužilaštva i dužan je da preduzima mjere i radnje za efikasno i zakonito vršenje poslova državnog tužilaštva. Državni tužilac je odgovoran za rad u predmetu koji mu je dodijeljen i nezavisan u radu i donošenju odluke. Državni tužilac dužan je da rukovodioca državnog tužilaštva na njegov zahtjev

⁸⁴ Članovi 121. i 122. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁸⁵ Član 128. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁸⁶ Članovi 125. i 126. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁸⁷ Član 136. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

upozna sa radom u pojedinom predmetu i odlukom koju namjerava donijeti, kao i sa radom na pojedinom predmetu u kojem se pojavljuju složena činjenična i pravna pitanja. U radu državnog tužilaštva, radi jedinstvene primjene zakona, mogu se dati obavezna uputstva za rad. Pod obaveznim uputstvom za rad podrazumijevaju se uputstvo opšteg karaktera i uputstva za postupanje u pojedinim predmetima. Zakon o državnom tužilaštvu propisuje način davanja uputstva za postupanje u pojedinom predmetu i nadzor nad radom Specijalnog državnog tužilaštva, višeg državnog tužilaštva i osnovnog državnog tužilaštva. Vrhovni državni tužilac može neposredno vršiti sva ovlašćenja i preduzimati sve radnje za koje je zakonom ovlašćen rukovodilac Specijalnog državnog tužilaštva, višeg državnog tužilaštva, odnosno rukovodilac osnovnog državnog tužilaštva.⁸⁸

Rukovođenje tužilaštvom i unutrašnje poslovanje državnog tužioca

Rukovodilac državnog tužilaštva odgovoran je za vršenje poslova državnog tužilaštva i dužan je da preduzima mjere i radnje za efikasno i zakonito vršenje poslova državnog tužilaštva. Rukovodilac državnog tužilaštva organizuje rad u državnom tužilaštvu, vrši raspored poslova i preduzima mjere u cilju urednog i blagovremenog izvršavanja poslova u državnom tužilaštvu. Unutrašnje poslovanje državnog tužilaštva obuhvata poslove tužilačke uprave i poslove korišćenja pravosudno-informacionog sistema.⁸⁹

Zakon o državnom tužilaštvu uređuje raspored poslova za tekuću godinu, način dodjele i oduzimanja dodijeljenih predmeta, organizovanje stalnih dežurstava i pripravnosti, sazivanje i djelokrug rada sjednice državnog tužilaštva i dostavljanje izvještaja o radu Tužilačkom savjetu i Ministarstvu pravde.⁹⁰

Odnosi i saradnja sa drugim državnim organima

Rukovodilac državnog tužilaštva ili državni tužilac ovlašćen je da od sudova i drugih državnih organa zahtijeva dostavljanje spisa, informacija i obavještenja potrebnih za preduzimanje radnji iz njegove nadležnosti, a sudovi ili drugi državni organi su dužni da postupe po njegovom zahtjevu. Rukovodilac državnog tužilaštva ili državni tužilac dužan je da, na traženje suda ili drugog državnog organa, dostavi spise, informacije i obavještenja, kad je to sudu ili drugom državnom organu potrebno u vršenju njegove nadležnosti.

Rukovodilac državnog tužilaštva može organizovati savjetodavne sastanke za razjašnjenje spornih pitanja ili davanje detaljnih uputstava za postupanje u pojedinim predmetima sa policijskim službenicima i službenicima drugih organa. Državno tužilaštvo može ostvarivati neposrednu saradnju sa tužilaštvima drugih država u okviru međunarodnih sporazuma i drugih međunarodnih dokumenata.⁹¹

Odnos prema javnosti

Informacije o radu državnog tužilaštva daje vrhovni državni tužilac ili lice koje on ovlasti, a o radu državnih tužilaštava informacije daju rukovodioci državnih tužilaštava ili lica koja oni ovlaste. Za potrebe informisanja javnosti u državnim tužilaštvima može se osnovati posebna služba za odnose sa javnošću.⁹²

⁸⁸ Članovi od 129. do 134. Zakon o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁸⁹ Članovi 137. i 138. Zakon o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁹⁰ Članovi od 139. do 144. i član 147. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁹¹ Članovi od 148. do 150. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁹² Član 135. Zakona o državnom tužilaštvu Crne Gore

Finansijska sredstva

Finansijska sredstva za rad državnog tužilaštva i Tužilačkog savjeta obezbjeđuju se u posebnom razdjelu budžeta Crne Gore. Tužilački savjet predlaže razdio godišnjeg budžeta za rad svakog državnog tužilaštva posebno i Tužilačkog savjeta i dostavlja prijedlog godišnjeg budžeta Vladi Crne Gore. Predsjednik Tužilačkog savjeta ima pravo da učestvuje u radu sjednice Skupštine na kojoj se raspravlja o prijedlogu budžeta za rad državnog tužilaštva i Tužilačkog savjeta.⁹³

Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu⁹⁴

Pored Zakona o državnom tužilaštvu u Crnoj Gori je na snazi i Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu. Zakonom o Specijalnom državnom tužilaštvu uređuju se organizacija i nadležnost Specijalnog državnog tužilaštva, uslovi i postupak izbora glavnog specijalnog tužioca i specijalnih tužioca i odnos sa drugim državnim organima i organima državne uprave, kao i druga pitanja od značaja za rad Specijalnog državnog tužilaštva.⁹⁵

Nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva

Prema spomenutom Zakonu, Specijalno državno tužilaštvo, sa sjedištem u Podgorici, obrazuje se za teritoriju Crne Gore u državnom tužilaštvu kao jedinstvenom i samostalnom organu. Ono preuzima sve radnje iz svoje nadležnosti pred Specijalnim odjelom Višeg suda u Podgorici.⁹⁶

Specijalno državno tužilaštvo je nadležno za gonjenje učinilaca krivičnih djela, i to:

- organizovanog kriminala, bez obzira na visinu propisane kazne;
- visoke korupcije;
- pranja novca;
- terorizma i
- ratnih zločina.

Specijalno državno tužilaštvo također je nadležno kada *javni funkcioner*⁹⁷ izvrši sljedeća krivična djela:

- zloupotreba službenog položaja;
- prevara u službi;
- protivzakoniti uticaj;
- primanje mita;
- davanje mita.

Također, Specijalno državno tužilaštvo je nadležno ako je pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura izvršenjem sljedećih krivičnih djela:

- zloupotreba položaja u privrednom poslovanju i
- zloupotreba ovlašćenja u privredi.⁹⁸

⁹³ Član 179. Zakon o državnom tužilaštvu Crne Gore

⁹⁴ Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore, internet stranica http://tuzilastvo.cg.me/media/files/Zakon_o_Specijalnom_dr%20%C5%BEavnom_tu%C5%BEila%C5%Altvu.pdf (datum pristupa 07.11.2015.)

⁹⁵ Član 1. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore

⁹⁶ Član 2. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore

⁹⁷ *Javni funkcioner*, u smislu Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore, je izabrano, imenovano ili postavljeno lice u državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave, organu lokalne uprave, nezavisnom tijelu, regulatornom tijelu, javnoj ustanovi, javnom preduzeću ili drugom privredom društvu, odnosno pravnom licu koje vrši javna ovlašćenja, odnosno djelatnosti od javnog interesa ili je u državnom vlasništvu, kao i lice na čiji izbor, imenovanje ili postavljenje organ vlasti daje saglasnost.

Poslove gonjenja gore pomenutih učinilaca krivičnih djela vrše glavni specijalni tužilac kao rukovodilac državnog tužilaštva i specijalni tužioci kao državni tužioci. Glavni specijalni tužilac za svoj rad i rad Specijalnog državnog tužilaštva odgovara vrhovnom državnom tužiocu, a specijalni tužioci za svoj rad odgovaraju glavnom specijalnom tužiocu. Nadzor nad radom Specijalnog državnog tužilaštva vrši Vrhovno državno tužilaštvo, po planu nadzora koji utvrđuje vrhovni državni tužilac, u skladu sa Zakonom o državnom tužilaštvu.⁹⁹ Glavni specijalni tužilac podnosi šestomjesečni izvještaj o radu Specijalnog državnog tužilaštva vrhovnom državnom tužiocu.¹⁰⁰

Organizacija Specijalnog državnog tužilaštva

Specijalno državno tužilaštvo se sastoji od odjela i službe. Odjeli se organizuju za poslove krivičnog gonjenja, finansijske istrage, analitiku i istraživanje i međunarodnu saradnju, a službe se mogu obrazovati za odnose sa javnošću, kao i za stručne, administrativne i tehničke poslove.¹⁰¹

Izbor glavnog specijalnog tužioca i specijalnog tužioca

Tužioce putem javnog oglasa, a zatim konkursne procedure, većinom glasova od ukupnog broja članova, bira Tužilački savjet. Za glavnog specijalnog tužioca može biti birano lice koje ispunjava opšte uslove za rad u državnom organu, i koje je: završilo pravni fakultet VIII nivo kvalifikacije obrazovanja; položilo pravosudni ispit i ima najmanje 12 godina radnog iskustva kao državni tužilac, sudija ili advokat. Uslovi za specijalnog tužioca su isti kao i za glavnog specijalnog tužioca, osim radnog iskustva koje je u ovom slučaju minimalno 10 godina.¹⁰² Glavni specijalni tužilac bira se na vrijeme od pet godina. Specijalni tužilac bira se na stalnu funkciju ako je radio najmanje četiri godine kao državni tužilac ili sudija. Isto lice može biti birano za glavnog specijalnog tužioca najviše dva puta.¹⁰³

Kriterijumi za izbor glavnog specijalnog tužioca i specijalnog tužioca

Pored navedenih uslova kandidati moraju da ispunjavaju i kriterijume kao što su stručno znanje i sposobnost za vršenje tužilačke funkcije, koji se cijene na osnovu priloženih dokaza uz prijavu i na osnovu mišljenja i intervjuja. Stručno znanje cijeni se na osnovu podkriterijuma:

- stručno usavršavanje (kontinuirana obuka i drugi oblici obuke);
- objavljeni naučni i stručni radovi i druge aktivnosti u struci.

Sposobnost za vršenje tužilačke funkcije cijeni se na osnovu podkriterijuma:

- radno iskustvo za rad u krivičnim predmetima;
- kvantitet i kvalitet rada;
- motivisanost za rad u Specijalnom državnom tužilaštvu;
- komunikativnost;
- sposobnost za donošenje odluka;
- razumijevanje uloge državnog tužioca u društvu.¹⁰⁴

⁹⁸ Član 3. tačka (1) Zakona o Specijalom državnom tužilaštvu Crne Gore

⁹⁹ Članovi 4. i 5. Zakona o Specijalom državnom tužilaštvu Crne Gore

¹⁰⁰ Član 11. stav (1) Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore

¹⁰¹ Član 9. Zakona o Specijalom državnom tužilaštvu Crne Gore

¹⁰² Članovi 12. i 13. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore

¹⁰³ Članvi 22. i 23. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore

¹⁰⁴ Članovi 17. i 18. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu

Odnos Specijalnog državnog tužilaštva i drugih institucija

Pored gore navedenih odredbi, Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu Crne Gore propisuje da, na zahtjev glavnog specijalnog tužioca, Tužilački savjet može uputiti u Specijalno državno tužilaštvo državnog tužioca radi obavljanja poslova hitne prirode, povećanog obima posla i radi postupanja u konkretnom predmetu.¹⁰⁵ Također propisuje odnos policijskih službi, istražitelja, organa uprave i banaka sa Specijalnim državnim tužilaštvom. Policijske poslove u vezi sa krivičnim djelima za koje je nadležno Specijalno državno tužilaštvo vrše policijski službenici koji rade u posebnoj organizacionoj jedinici organa uprave nadležnog za poslove policije za rad sa Specijalnim državnim tužilaštvom.¹⁰⁶ Radi istraživanja krivičnih djela iz nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva glavni specijalni tužilac može povjeriti preduzimanje određenih radnji državnim službenicima zaposlenim u organima uprave nadležnim za poslove poreza, poslove carina, poslove sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma i inspeksijske poslove.¹⁰⁷ U slučaju angažovanja, sva pomenuta lica dobijaju status istražitelja. Pored angažovanja istražitelja glavni specijalni tužilac može za postupanje u naročito složenom predmetu obrazovati specijalni istražni tim koji, pored specijalnog tužioca, mogu činiti i policijski službenici iz Policijskog odjela, istražitelji i državni službenici iz drugog nadležnog organa.

Kad specijalni tužilac u toku vršenja poslova iz svoje nadležnosti ocijeni potrebnim, može od organa uprave nadležnih za poslove poreza, poslove carina, poslove sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma i inspeksijske poslove, kao i drugih organa državne uprave zatražiti kontrolu poslovanja pravnog ili fizičkog lica, pribavljanje određene dokumentacije, podataka i obavljanje drugih radnji iz njihove nadležnosti, u skladu sa propisima kojima se uređuje nadležnost tih organa.¹⁰⁸

Ako postoji osnov sumnje da određeno lice na svojim bankovnim računima raspolaže ili je raspolagalo prihodima pribavljenim krivičnim djelima za koje je nadležno Specijalno državno tužilaštvo, a ti prihodi su važni za izviđaj i istragu ili podliježu privremenom oduzimanju, specijalni tužilac će zatražiti od banke dostavljanje podataka o tim računima i stanju na računu.¹⁰⁹

Zaposleni u Specijalnom državnom tužilaštvu

Specijalno državno tužilaštvo ima potreban broj savjetnika, drugih državnih službenika i namještenika, koji se određuje aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Specijalnog državnog tužilaštva. Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu propisuje uslove, kriterijume, opis posla i stručnu spremu za zaposlene u Specijalnom državnom tužilaštvu. Pored Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu, na zasnivanje i prestanak radnog odnosa savjetnika, drugih državnih službenika i namještenika, zarade i ostala prava i obaveze i odgovornosti, uslove za zasnivanje radnog odnosa, uslove za polaganje stručnog ispita primjenjuju se propisi kojima se uređuju prava, obaveze i odgovornosti državnih službenika i namještenika.¹¹⁰

¹⁰⁵ Član 24. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu

¹⁰⁶ Član 26. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu

¹⁰⁷ Član 28. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu

¹⁰⁸ Članovi 30 i 31. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu

¹⁰⁹ Član 33. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu

¹¹⁰ Članovi od 37. do 40. Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu

III. Tužilaštva u šest država članica Evropske unije

III.a Hrvatska

Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima

Državno tužilaštvo se u Republici Hrvatskoj naziva Državno odvjetništvo, a državni tužiocu su državni odvjetnici. Ustav Republike Hrvatske tužilaštvo definiše kao samostalnu i nezavisnu službu koja u skladu sa zakonom obezbjeđuje svakome pravnu pomoć.¹¹¹ Također, definiše Državno tužilaštvo kao samostalno i nezavisno pravosudno tijelo koje je ovlašćeno i dužno postupati protiv počinitelja krivičnih i drugih kažnjivih djela, preduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i prava.¹¹²

Zakon o državnom tužilaštvu

Zakon o državnom tužilaštvu (*Zakon o državnom odvjetništvu*¹¹³) uređuje: organizaciju i nadležnost državnih tužilaštava, uslove i postupak za imenovanje i razrješenje državnih tužilaca i njihovih zamjenika, njihova ovlašćenja, prava i dužnosti, kao i njihovu disciplinsku odgovornost, obavljanje poslova pravosudne uprave i državnotužilačke uprave u državnim tužilaštvima, uslove za prijem službenika i namještenika, čuvanje službene tajne i osiguranje sredstava za rad državnih tužilaštava te druga pitanja od važnosti za njihov rad. Također, zakon uređuje i organizaciju, rad Državnotužilačkog vijeća, uslove i postupak za izbor predsjednika i članova te druga pitanja važna za rad Državnotužilačkog vijeća.¹¹⁴

Državno tužilaštvo je samostalno i nezavisno pravosudno tijelo, koje svoje poslove obavlja na osnovu Ustava, zakona i međunarodnih ugovora, ovlašćeno i dužno postupati protiv počinitelja krivičnih djela i drugih kažnjivih djela, preduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske te podnositi pravna sredstva za zaštitu Ustava i zakona.

Zakon o državnom tužilaštvu zabranjuje svaki oblik uticaja, a posebno svaki oblik prisile prema državnim tužiocima, zloupotrebu javnih ovlašćenja i osobnog uticaja te korišćenje medija i javnih istupanja u predmetima krivičnih djela koja se gone po službenoj dužnosti, kao i u predmetima u kojima državni tužilac zakonito izvršava svoja ovlašćenja i dužnosti u zaštiti imovine Republike Hrvatske.¹¹⁵

Uspostavljanje državnih tužilaštva

Državno tužilaštvo Republike Hrvatske uspostavlja se za cijelo područje Republike Hrvatske. U Republici Hrvatskoj opštinsko državno tužilaštvo može se uspostaviti za područje jednog ili više opštinskih sudova. Za područje županijskog, trgovačkog suda te za područje nadležnosti upravnog suda uspostavlja se županijsko državno tužilaštvo.¹¹⁶ Svako od navedenih tužilaštava postupa u skladu sa svojom stvarnom i mjesnom nadležnosti. Opštinska državna tužilaštva podređena su županijskim državnim tužilaštvima, a ova Državnom

¹¹¹ Član 27. Ustava Republike Hrvatske, Hrvatski sabor, internet stranica <http://www.sabor.hr/ustav-republike-hrvatske> (datum pristupa 18.03.2016.)

¹¹² Član 125. stav (1) Ustava Republike Hrvatske

¹¹³ Zakon o državnom odvjetništvu, Narodne novine 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15 i 82/15

¹¹⁴ Član 1. Zakona o državnom tužilaštvu, Državno tužilaštvo Republike Hrvatske, internet stranica <http://www.dorh.hr/ZakonODrzavnom> (datum pristupa 06.11.2015.)

¹¹⁵ Član 2 Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹¹⁶ Član 8. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

tužilaštvu Republike Hrvatske. U okviru državnog tužilaštva zakonom se mogu predvidjeti drugi organizacijski oblici za krivično gonjenje počinitelja određenih krivičnih djela.¹¹⁷

Kolegijumi državnog tužilaštva

Kolegijum državnog tužilaštva sačinjavaju državni tužilac i svi zamjenici državnog tužioca u tom državnom tužilaštvu. Kolegijum državnog tužilaštva:

- daje mišljenje o obavljanju državnotužilačke dužnosti povodom prigovora u postupku ocjenjivanja;
- predlaže kandidate za izbor članova Državnotužilačkog vijeća iz reda zamjenika državnih tužilaca;
- daje mišljenje o kandidatima za zamjenike državnog tužioca u svom ili neposredno nižem državnom tužilaštvu;
- daje mišljenje o kandidatima za državne tužioce u neposredno nižem državnom tužilaštvu i
- daje mišljenje o godišnjem rasporedu poslova.¹¹⁸

Kolegijum Državnog (glavnog) tužilaštva Republike Hrvatske sačinjavaju glavni državni tužilac Republike Hrvatske i svi zamjenici tog državnog tužilaštva. Osim navedenih poslova Kolegijuma državnog tužilaštva, Kolegijum Državnog (glavnog) tužilaštva Republike Hrvatske obavlja sljedeće poslove:

- odlučuje o izuzeću glavnoga državnog tužioca;
- daje mišljenje o nacrtima zakona ili drugog propisa važnog za rad državnog tužilaštva ili obavljanje državnotužilačke dužnosti;
- daje mišljenja i očitovanja u postupcima pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske;
- utvrđuje opšte upute državnim tužilaštvima;
- razmatra izvještaje koji se upućuju Hrvatskom saboru;
- daje mišljenje o postojanju osnova za razrješenje županijskog, odnosno opštinskog državnog tužioca i
- obavlja i druge poslove prema Poslovniku državnog tužilaštva.¹¹⁹

Glavni državni tužilac Republike Hrvatske može sazvati i prošireni kolegijum Državnog tužilaštva Republike Hrvatske. Prošireni kolegijum čine svi zamjenici glavnog državnog tužioca, županijski državni tužioци te čelnici posebnih državnih tužilaštava.¹²⁰

Tužilački odjeli

U državnim tužilaštvima ustanovljava se krivični odjel za krivične predmete i građansko-upravni odjel za građanske i upravne predmete. Glavni državni tužilac Republike Hrvatske može za područje županijskog ili opštinskog državnog tužilaštva ustanoviti istražni odjel. On također, za područje jednog ili više županijskih državnih tužilaštava, ustanovljava Odjel za istraživanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Zakon o državnom tužilaštvu propisuje način osnivanja Odjela za istraživanje imovinske koristi i njegov način rada.

Na sjednicama krivičnih i građansko-upravnih odjela razmatraju se pitanja od interesa za rad odjela, a posebno praćenje rada, raspravljanje o spornim pravnim pitanjima, ujednačavanje postupanja i druga pitanja predviđena Poslovníkom državnog tužilaštva.¹²¹

¹¹⁷ Članovi 9. i 10. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹¹⁸ Članovi 11. i 12. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹¹⁹ Član 13. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²⁰ Član 14. stav (1) Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²¹ Članovi od 16. do 18. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

Poslovnik državnog tužilaštva

Ministar pravosuđa donosi Poslovnik državnog tužilaštva na prijedlog glavnog državnog tužioca. Poslovníkom državnog tužilaštva propisuju se pravila o unutrašnjem uređenju, kancelarijskom poslovanju, vođenju upisnika i pomoćnih knjiga, o vođenju evidencija, obrascima za rad, pravila o saopštenjima za javnost, provedbena pravila o vođenju postupka i dostavljanju odluka na jeziku i pismu etničke i nacionalne zajednice ili manjine, pravila o nadzoru materijalnog i finansijskog poslovanja i redovnog obavljanja poslova u državnim tužilaštvima, rasporedu radnog vremena u toku radnog dana ili sedmice, pravila o vođenju statistika, standardi poslovnog prostora i opreme i druga pitanja od značaja za unutarnje poslovanje državnih tužilaštava. Poslovníkom državnog tužilaštva definiše se i način obavljanja zajedničkih poslova za više državnih tužilaštava, kao i s drugim tijelima ako imaju sjedište u istoj zgradi.¹²²

Nadležnost državnog tužilaštva

Nadležno državno tužilaštvo u krivičnim predmetima postupa protiv počinitelja krivičnih djela za koje se goni po službenoj dužnosti ili po prijedlogu, te radi ostvarivanja te funkcije ima ovlašćenja i dužnosti propisane zakonom. Izuzetak od navedenog je da u slučajevima podnošenja zahtjeva sudiji istrage za posebne dokazne radnje, odnosno prijedloga za određivanje istražnog zatvora i dokaznog ročišta te obavljanja drugih radnji koje u skladu sa Zakonom o kaznenom postupku obavlja sudija istrage, pred županijskim sudom postupa opštinsko državno tužilaštvo kada se radi o krivičnim djelima iz nadležnosti opštinskog suda. Nadležno državno tužilaštvo postupa u prekršajnom postupku u skladu sa ovlašćenjima određenim zakonom. Nadležno državno tužilaštvo zastupa Republiku Hrvatsku u svim postupcima koji se vode radi zaštite njenih imovinskih prava i interesa pred sudovima, upravnim i drugim tijelima. Nadležna državna tužilaštva prate i proučavaju primjenu propisa od važnosti za rad državnog tužilaštva te o uočenim pojavama izvještavaju državno tužilaštvo Republike Hrvatske.¹²³ Državni tužilac obavlja poslove iz nadležnosti državnog tužilaštva, zastupa državno tužilaštvo, odgovoran je za rad državnog tužilaštva i upravlja državnim tužilaštvom.¹²⁴

Čuvanje tajnosti podataka

Državni tužioci, zamjenici državnih tužilaca, savjetnici, stručni saradnici, pripravnici, službenici i namještenici dužni su čuvati tajnost klasifikovanih podataka ili podataka koji su zakonom proglašeni tajnima bez obzira na način na koji su je doznali. Zakon o državnom tužilaštvu određuje koji se podaci smatraju tajnim i koji su to klasifikovani podaci.¹²⁵

Portparol državnog tužilaštva

Saopštenja za javnost putem medija u vezi s postupkom u pojedinom predmetu, kao i s radom državnog tužilaštva daje portparol (glasnogovornik) državnog tužilaštva. Portparol državnog tužilaštva daje obavještenja o radu državnog tužilaštva u skladu sa Zakonom o državnom tužilaštvu, Poslovníkom državnog tužilaštva i Zakonom o pravu na pristup informacijama.¹²⁶

¹²² Član 28. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²³ Član 30. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²⁴ Član 35. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²⁵ Član 36. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²⁶ Član 38. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

Izvještaji

Državno tužilaštvo Republike Hrvatske je dužno do 30. aprila tekuće godine podnijeti Hrvatskom saboru izvještaj o stanju i kretanju prijavljenog kriminaliteta u prethodnoj godini, o predmetima u vezi sa zaštitom imovinskih interesa Republike Hrvatske, pravnoj problematici u pojedinim područjima, pregledu organizacije i stanja kadra. Državna tužilaštva podnose višem državnom tužilaštvu izvještaje svaki mjesec. Zakon propisuje sadržaj takvih izvještaja.

Glavni državni tužilac Republike Hrvatske dužan je svake godine dostaviti Ministarstvu pravosuđa izvještaj o primljenim, riješenim i neriješenim predmetima s obrazloženjem, te o pokrenutim postupcima zbog počinjenog teškog disciplinskog djela službenika i disciplinskim postupcima prema službenicima i namještenicima u državnim tužilaštvima.

O predmetima od posebnog državnog interesa ili u kojima se pojavljuju složena činjenična i pravna pitanja, niže državno tužilaštvo dužno je izvijestiti više državno tužilaštvo o već preduzetim radnjama, kao i o svojim daljim namjerama. Glavni državni tužilac Republike Hrvatske izvještava ministra nadležnog za poslove pravosuđa o pokrenutim krivičnim postupcima protiv sudija i državnih tužilaca, podnosi izvještaj o pojedinim vrstama krivičnih postupaka i podnosi izvještaj Vladi Republike Hrvatske o predmetima od posebnog državnog interesa u kojima je državno tužilaštvo ovlašćeno i dužno preduzimati pravne radnje radi zaštite imovine Republike Hrvatske, te o pravnim sredstvima za zaštitu Ustava i zakona u predmetima u kojima je Republika Hrvatska stranka, a nakon prvog obavještenja i o radnjama koje se u tim predmetima poduzimaju.¹²⁷

Sredstva za rad i imovina državnih tužilaštava

Sredstva za rad državnog tužilaštva osiguravaju se državnim budžetom Republike Hrvatske. Visina sredstava za rad osigurava se prema propisima koji se primjenjuju za osiguranje sredstava za rad sudova u visini koja omogućuje redovno obavljanje svih poslova u državnom tužilaštvu. Zakon o državnom tužilaštvu propisuje način utvrđivanja visine sredstava za rad i procjenu obima redovnih ili povremenih poslova, potreban broj zvaničnika, službenika i namještenika te ostale pokazatelje koji su značajni za utvrđivanje prijedloga visine sredstava.¹²⁸

Također, Zakon definiše sredstva za posebne namjene, sredstva za tehničku opremu i radni prostor. Finansijsko i materijalno poslovanje državnih tužilaštava obavlja se na način koji je propisan za tijela državne uprave. Zaštitu i osiguranje osoba, imovine i objekata državnih tužilaštava te održavanje reda u državnom tužilaštvu obavljaju službenici pravosudne policije, a iznimno i pravne osobe ovlašćene za poslove zaštite i osiguranja uz suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa ako nije moguće osigurati da ove poslove obavljaju službenici pravosudne policije.¹²⁹

Ovlašćenja i dužnosti državnih tužilaca

Državno tužilaštvo dužno je od građana, državnih tijela i pravnih osoba primati prijave, podneske i izjave u stvarima iz svog djelokruga radi preduzimanja radnji u skladu sa svojim ovlašćenjama. Državno tužilaštvo može tražiti od građana obavještenja u pogledu njihovih prijava, podnesaka, pritužbi i predstavki. U obavljanju svojih ovlašćenja državna tužilaštva su

¹²⁷ Članovi od 39. do 42. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²⁸ Članovi od 43. do 45. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹²⁹ Članovi od 46. do 49. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

dužna jedno drugom pružati pravnu pomoć, a državna tijela i pravne osobe su dužni pružati pomoć državnom tužilaštvu u obavljanju njegovih ovlaštenja. Državno tužilaštvo saraduje s nadležnim tijelima drugih država koje vode krivične postupke, ako je postupanje u trenutku upućivanja molbe za pravnu pomoć u njegovoj nadležnosti. Zakon o državnom tužilaštvu propisuje postupak saradnje tužilaštva sa građanima, državnim tijelima, pravnim osobama, sa drugim tužilaštvima i nadležnim tijelima drugih država koje vode kaznene postupke.¹³⁰

Obavezna uputstva za rad

Državni tužilac ovlašten je da zamjeniku državnog tužioca istog državnog tužilaštva ili nižem državnom tužilaštvu da obavezna uputstva za rad i postupanje kada je to potrebno radi jedinstvene primjene zakona, kao i nalog i uputstvo za rješavanje pojedinog predmeta. Državni tužilac je ovlašten da preuzima obavljanje svih ili pojedinih poslova od zamjenika državnog tužioca istog državnog tužilaštva ili od nižeg državnog tužilaštva. Iz opravdanih razloga državni tužilac može povjeriti postupanje u pojedinačnom predmetu drugom zamjeniku državnog tužioca istog državnog tužilaštva ili drugom nižem državnom tužilaštvu. Obvezno uputstvo u pojedinačnom predmetu ili odluka o preuzimanju pojedinačnog predmeta od nižeg državnog tužilaštva ili o njegovom povjeravanju drugom nižem državnom tužilaštvu, daje se u pisanom obliku s obrazloženjem.¹³¹

Nadzor nad radom državnih tužilaštava

Državno tužilaštvo Republike Hrvatske u obavljanju prava nadzora nad radom državnih tužilaštava dužno je preduzimati odgovarajuće mjere, a posebno obaviti neposredan uvid u cjelokupni rad i poslovanje svakog državnog tužilaštva. Županijska državna tužilaštva dužna su jednom u dvije godine obaviti pregled cjelokupnog rada područnih državnih tužilaštava. Više državno tužilaštvo staviće nižem državnom tužilaštvu primjedbe na nedostatke koje je uočilo prilikom odlučivanja o pravnom lijeku ili na drugi način.¹³²

Ovlaštenja i dužnosti državnog tužioca u krivičnim postupcima

Zakon o državnom tužilaštvu propisuje ovlaštenja i dužnosti državnog tužioca u krivičnim postupcima, od odlučivanja o krivičnoj prijavi i pripremi optužnice, načina određivanja roka za pokretanje postupka pred sudom, provođenja istrage do saradnje u istrazi sa policijom i drugim državnim tijelima, kao i sastavljanje godišnje liste istražitelja, saradnju sa njima i provođenje pojedinih dokaznih radnji. Također, pomenuti Zakon propisuje rokove za državnotužilačke radnje, povjeravanje vještačenja stručnoj ustanovi ili državnom tijelu, zajedničke istrage državnog tužilaštva i nadležnih tijela jedne ili više članica Evropske unije,¹³³ proceduru sporazumijevanja o uslovima priznavanja krivice i sankciju.

U Zakonu o državnom tužilaštvu se navodi da je državni tužilac dužan preduzimati mjere i radnje kojima se doprinosi bržem okončanju krivičnog postupka, a definisano je postupanje državnog tužioca pri podizanju i zastupanju optužnice pred nadležnim sudom, kao i postupanje državnog tužioca po pravnim lijekovima.¹³⁴

¹³⁰ Članovi od 50. do 52. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹³¹ Član 54. Zakona o državnom tužilaštvu

¹³² Član 56. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹³³ Član 71.a Zajednički istražiteljski tim može biti osnovan u slučaju teških i složenih istraživanja krivičnih djela počinjenih na području Republike Hrvatske, a u kojima su počinioci povezani s osobama iz drugih država članica i kad nadležno državno tužilaštvo u Republici Hrvatskoj i nadležna tijela jedne ili više država članica provode istraživanje krivičnih djela čije okolnosti zahtijevaju usklađeno i koordinirano zajedničko djelovanje nadležnih tijela uključenih država.

¹³⁴ Članovi od 57. do 84. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

Ovlašćenja i dužnosti državnih tužilaštava u građanskim, upravnim i drugim postupcima

Prema odredbama Zakona o državnom tužilaštvu državna tužilaštva mogu, na osnovu punomoći, zastupati u građanskim i upravnim predmetima pravne osobe u vlasništvu ili većinskom vlasništvu Republike Hrvatske. Nadležna državna tijela Republike Hrvatske mogu prije sklapanja pravnog posla o sticanju ili otuđenju nekretnina pribaviti od nadležnog državnog tužilaštva mišljenje o pravnoj valjanosti tog pravnog posla.¹³⁵

Zastupanje u imovinskim sporovima pred inostranim sudovima

Državno tužilaštvo Republike Hrvatske zastupa Republiku Hrvatsku u imovinskim sporovima pred inostranim sudovima, ustanovama i drugim tijelima. U postupcima koji se vode pred međunarodnim ili stranim sudovima ili drugim tijelima ako prema mjerodavnom pravu Državno tužilaštvo Republike Hrvatske ne može zastupati, glavni državni tužilac Republike Hrvatske može ovlastiti odgovarajućeg stranog stručnjaka, uz saglasnost Vlade Republike Hrvatske.¹³⁶

Imenovanje državnih tužilaca i prestanak tužilačke dužnosti

Zakon o državnoj službi propisuje postupak imenovanja i uslove za imenovanje i razrješenje državnih tužilaca.

- **Glavnog državnog tužioca imenuje** na vrijeme od četiri godine Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, uz prethodno mišljenje Odbora za pravosuđe Hrvatskog sabora i po isteku tog vremena može biti ponovno imenovan na istu dužnost. Za glavnog državnog tužioca može se imenovati osoba koja ispunjava opšte i posebne uslove za imenovanje za zamjenika u državnom tužilaštvu Republike Hrvatske.
- **Županijskog državnog tužioca**, uz prethodno mišljenje Kolegijuma državnog tužilaštva Republike Hrvatske i ministra nadležnog za poslove pravosuđa, na prijedlog glavnog državnog tužioca, imenuje Državnotužilačko vijeće na vrijeme od četiri godine i po isteku tog vremena može biti ponovno imenovan na istu dužnost. Županijski državni tužilac imenuje se iz redova državnih tužilaca i zamjenika županijskog državnog tužilaštva ili višeg državnog tužilaštva, koji su najmanje pet godina obavljali državnotužilačku dužnost.
- **Opštinskog državnog tužioca**, uz prethodno mišljenje kolegijuma županijskog državnog tužilaštva, županijskog državnog tužioca i ministra nadležnog za poslove pravosuđa, imenuje, na prijedlog glavnog državnog tužioca, Državnotužilačko vijeće iz redova državnih tužilaca i zamjenika tog državnog tužilaštva ili drugog državnog tužilaštva na vrijeme od četiri godine i po isteku tog vremena može biti ponovno imenovan na istu dužnost.¹³⁷

Državnom tužiocu prestaje dužnost prestankom državnotužilačke dužnosti, danom prestanka dužnosti; izricanjem disciplinske kazne, danom pravomoćnosti odluke i razrješenjem. U slučaju spajanja, pripajanja ili razdvajanja državnih tužilaštava državnim tužiocima svih državnih tužilaštava obuhvaćenih ovom reorganizacijom prestaje dužnost danom spajanja, pripajanja odnosno razdvajanja. Zakon o državnoj službi propisuje način podnošenja prijedloga za razrješenje, postupak razrješenja i nadležna tijela za donošenje rješenja o prestanku dužnosti.¹³⁸

¹³⁵ Članovi 87. i 88. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹³⁶ Član 89. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹³⁷ Članovi 92., 93. i 94. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹³⁸ Član 99. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

Imenovanje i razrješenje zamjenika državnih tužilaca

Broj zamjenika državnog tužioca u pojedinom državnom tužilaštvu određuje ministar pravosuđa na prijedlog glavnog državnog tužioca, u skladu sa okvirnim mjerilima za rad državnih tužilaštava. Ministar nadležan za poslove pravosuđa upozorit će glavnog državnog tužioca na potrebu donošenja Okvirnih mjerila te njihovih izmjena ili dopuna kada to nalažu izmjene propisa ili provedba drugih mjera iz ovlaštenja ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Zamjenici državnih tužilaca imenuju se na način, pod uslovima i po postupku u kojem se osigurava njihova stručnost, samostalnost i dostojnost za obavljanje državnotužilačke dužnosti. Za zamjenika državnog tužioca može se imenovati hrvatski državljanin koji ima završen diplomski univerzitetski studij prava, položen pravosudni ispit.¹³⁹

Zamjeniku državnog tužioca prestaje državnotužilačka dužnost po sili zakona u državnom tužilaštvu u koje je imenovan, smrću, kada navrší 70 godina života i danom stupanja na službu u drugom državnom tužilaštvu, odnosno pravosudnom ili državnom tijelu.

Zamjenik državnog tužioca razrješava se dužnosti na njegov vlastiti zahtjev, zbog trajnog gubitka sposobnosti za obavljanje dužnosti, zbog osude za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje državnotužilačke dužnosti, ako dvaput uzastopno bude ocijenjen da nezadovoljavajuće obavlja državnotužilačku dužnost, izricanjem odluke o disciplinskoj kazni razrješenja i ako se ne podvrgne odgovarajućem medicinskom pregledu radi ocjene sposobnosti za obavljanje državnotužilačke dužnosti.¹⁴⁰

Dužnosti i prava državnih tužilaca i njihovih zamjenika

Državni tužilac je odgovoran za obavljanje poslova iz djelokruga državnog tužilaštva kojeg zastupa i kojim upravlja. Zakon propisuje mogućnost žalbe na rad državnog tužilaštva.¹⁴¹ Državni tužilac ili zamjenik državnog tužioca obavlja državnotužilačku dužnost u državnom tužilaštvu u koje je imenovan.¹⁴²

Zakon definiše i način raspoređivanja godišnjih poslova tužilaca i njihovih zamjenika, način ponašanja državnog tužioca i zamjenika državnog tužioca, zabranu pripadanja političkim strankama, nespojivost službe ili posla, obavezu stalnog stručnog usavršavanja, pravo na platu, naknadu i penziona i zdravstveno osiguranje i upućivanje na rad u drugo državno tužilaštvo u određenom predmetu.¹⁴³ Zakon o državnom tužilaštvu propisuje mirovanje državnotužilačke dužnosti u slučaju da državni tužilac ili zamjenik državnog tužioca bude imenovan za ministra pravosuđa, zamjenika ministra ili pomoćnika ministra u Ministarstvu pravosuđa ili sudiju Ustavnog suda Republike Hrvatske.¹⁴⁴

Ocjena obavljanja dužnosti

Ocjene obavljanja dužnosti državnog tužioca su:

- nezadovoljavajuće obavlja poslove državnog tužioca;
- dužnost obavlja zadovoljavajuće;
- poslove državnog tužioca obavlja savjesno, uredno i stručno i

¹³⁹ Članovi od 107. do 109. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹⁴⁰ Članovi 112. i 113. Zakona o državnoj službi Republike Hrvatske

¹⁴¹ Član 4. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹⁴² Član 114. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹⁴³ Članovi od 115. do 125. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹⁴⁴ Član 126. Zakon o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

- poslove državnog tužioca obavlja savjesno, uredno i stručno i ima natprosječne sposobnosti vođenja.

Ocjene obavljanja dužnosti zamjenika državnog tužioca su:

- nezadovoljavajuće obavlja državnotužilačku dužnost;
- dužnost obavlja zadovoljavajuće;
- dužnost obavlja savjesno, stručno i uredno;
- dužnost obavlja savjesno, stručno i uredno, pri tome ostvaruje iznadprosječne rezultate i
- dužnost obavlja savjesno, stručno i uredno, pri tome ostvaruje iznadprosječne rezultate i kod toga se posebno zalaže i pokazuje izuzetno pravno znanje.

Zamjenik državnog tužioca izabran prvi put na državnotužilačku dužnost prve tri godine nakon imenovanja ocjenjuje se svake godine. Ostali zamjenici ocjenjuju se svake tri godine. Mjerila na osnovu kojih se ocjenjuju državni tužioc i zamjenici državnog tužioca su:

- iskazana marljivost u rješavanju dodijeljenih im predmeta u odnosu na prosječne radne rezultate županijskih, odnosno opštinskih državnih tužilaštava u godini koja prethodi godini ocjenjivanja;
- korišćenje pravnih lijekova;
- pokazano stručno znanje i rezultati u radu;
- kvalitet rada te sposobnosti usmenog i pisanog izražavanja;
- poštivanje rokova u toku postupka;
- sposobnost i iskazana spremnost za učenje i usvajanje novih znanja, aktivno učestvovanje i uspjeh u programima stručnog usavršavanja, objavljeni naučni i stručni radovi i učestvovanje u praktičnoj nastavi pravnih predmeta i drugim relevantnim naučnim i stručnim skupovima,
- saradnja i odnos s drugim zaposlenicima,
- sposobnost obavljanja poslova uprave i poslova državnog tužioca, ako je raspoređen na takvu dužnost.¹⁴⁵

Disciplinski postupak i Etički kodeks državnih tužilaca i zamjenika državnih tužilaca

Zamjenik državnog tužioca odgovara za počinjena djela koja podliježu disciplinskoj odgovornosti, a to su: zloupotreba položaja ili prekoračenje službenih ovlašćenja, neopravdano neobavljanje ili neuredno obavljanje državnotužilačke dužnosti, obavljanje službe, poslova ili djelatnosti nespojivih s državnotužilačkom dužnošću, izazivanje poremećaja u radu državnog tužilaštva koji znatno utječu na djelovanje državnog tužilaštva, povreda službene tajne u svezi s obavljanjem državnotužilačke dužnosti, ponašanje ili postupanje suprotno osnovnim načelima Etičkog kodeksa državnih tužilaca i zamjenika državnih tužilaca kojim se nanosi šteta ugledu državnog tužilaštva ili državnotužilačkoj dužnosti, ponašanje tokom zastupanja pred sudom ili upravnim tijelom kojim se vrijeđa drugi ili grubo narušava red tokom postupka i nepodnošenje imovinske kartice ili neistinito prikazivanje podataka u imovinskoj kartici.¹⁴⁶

Etičkim kodeksom državnih tužilaca i zamjenika državnih tužilaca utvrđuju se načela i pravila ponašanja državnih tužilaca i zamjenika državnih tužilaca kojih su se oni uvijek dužni pridržavati s ciljem očuvanja i daljnjeg razvoja dostojanstva i ugleda državnog tužilaštva kao samostalnog i nezavisnog pravosudnog tijela.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Članovi od 129. do 132. Zakon o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹⁴⁶ Član 137. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

¹⁴⁷ Član 140. Zakona o državnom tužilaštvu Republike Hrvatske

Državnotužilačko vijeće

Državnotužilačko vijeće ima jedanaest članova, a čine ga sedam zamjenika državnog tužioca, dva univerzitetska profesora pravnih nauka i dva saborska zastupnika, od kojih jedan iz redova opozicije. Oni između sebe biraju predsjednika Vijeća. Biraju se na vrijeme od četiri godine, s tim da članom Državnotužilačkog vijeća niko ne može biti više od dva puta.¹⁴⁸

Zakon o državnom tužilaštvu uređuje nadležnost, organizaciju, način izbora članova i način rada Državnotužilačkog vijeća. Također, Zakon o državnom tužilaštvu propisuje koja su to tijela za provođenje izbora za članove Državnotužilačkog vijeća, postupak za razrješenje članova Državnotužilačkog vijeća, postupak imenovanja i razrješenja zamjenika državnih tužilaca. Za rad Vijeća osiguravaju se posebna sredstva u državnom proračunu Republike Hrvatske.¹⁴⁹

III.b Njemačka

Državno tužilaštvo u Njemačkoj je samostalan organ krivične nadležnosti, strukturiran na isti način kao i sudovi. Državno tužilaštvo je nadležno za pokretanje i vođenje istražnih radnji, podizanje optužnice, gonjenje optuženih u krivičnim predmetima i izvršenje presude. Ako zakon ne propisuje drugačije, nadležno je i za gonjenje upravnih prekršaja.

„U Njemačkoj ne postoji poseban zakon o tužilaštvu, već se dio Zakona o sudovima (čl. od 141. do 152.) odnosi na tužilaštvo. Ovlašćenja tužilaca su propisana, prije svega, krivičnim procesnim zakonodavstvom, a u pogledu položaja tužilaca primjenjuju se drugi propisi, npr. Zakon o sudijama, kao i brojni pokrajinski propisi koji se odnose na zvaničnike.“¹⁵⁰ Kako je propisano Zakonom o sudovima, državno tužilaštvo postoji na svakom sudu i vrši svoju dužnost u:

- Saveznom vrhovnom sudu, od strane saveznog generalnog tužioca i jednog ili više saveznih tužilaca;
- višem pokrajinskom sudu i pokrajinskim sudovima od strane jednog ili više državnih tužilaca;
- opštinskim sudovima od strane jednog ili više državnih tužilaca ili od strane zvaničnika tužilaštva sa pravom nastupa pred opštinskim sudovima.¹⁵¹

Državna tužilaštva u Njemačkoj su hijerarhijski organizovana tako da zvaničnici tužilaštva moraju slijediti uputstva svojih nadređenih. Međutim, Savezno državno tužilaštvo nije nadređeno pokrajinskim državnim tužilaštvima.

Imenovanje tužilaca

Državni tužioci u Njemačkoj imaju trajni mandat i imaju status "zvaničnika državnog tužilaštva". Savezne državne tužioce imenuje predsjednik Republike na prijedlog saveznog ministra pravosuđa, uz saglasnost gornjeg doma državnog Parlamenta (*Bundesrata*). Imenovanje saveznih tužilaca je uređeno članom 149. Zakona o sudovima.

¹⁴⁸ Član 121a. Ustava Republike Hrvatske

¹⁴⁹ Članovi od 142. do 179. Zakona o državnom tužilaštvu Repulike Hrvatske

¹⁵⁰ Analiza Parlamenta Slovenije *Državna tožilstva*, autora Janez Blažič i Marjana Križaj, 2012. , str. 22 i 23

¹⁵¹ Članovi 141. i 142. Zakona o sudovima, Savezni službeni glasnik, internet stranica http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gvg/englisch_gvg.html (datum pristupa 27.10.2015.)

Imenovanje pokrajinskih tužilaca, postupak imenovanja i ostala pitanja uređeni su propisima saveznih pokrajina, npr. u Bremenu ih, u principu, imenuje vlada (senat), koja je tu nadležnost prenijela na senatora za pravosuđe i ustav. I u drugim saveznim pokrajinama ih u pravilu imenuje ministar pravosuđa. Bavarski zakon o sudijama propisuje da generalne državne tužioce imenuje pokrajinska vlada, a ostale državne tužioce nadležni član pokrajinske vlade, koji tu nadležnost može prenijeti na podređeni organ. Za upražnjena radna mjesta tužilaca se objavljuje konkurs (osim za vrhovne državne tužioce).¹⁵²

Savezno državno tužilaštvo

Kancelarija saveznog državnog tužilaštva (*Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof*), koja je nadležna pred Saveznim vrhovnom sudom, je najviši organ krivičnog gonjenja u Njemačkoj u oblasti nacionalne bezbjednosti. Kancelarija zastupa tužilaštvo u svim slučajevima teških krivičnih djela protiv države koja značajno ugrožavaju unutrašnju i vanjsku bezbjednost Savezne Republike Njemačke (npr. u slučajevima politički motivisanih krivičnih djela, posebno terorističkih djela, izdaje ili špijunaže). Savezni vrhovni tužilac je nadležan i za gonjenje krivičnih djela prema Zakonu o krivičnim djelima protiv međunarodnog prava (*Völkerstrafgesetzbuch*), kao i učešće u žalbenim postupcima i u reviziji pred krivičnim odjeljenjem Saveznog vrhovnog suda.

Savezni vrhovni tužilac rukovodi državnim tužilaštvom pri Saveznom vrhovnom sudu. Pored toga, nadzire i usmjerava savezne državne tužioce (*Bundesanwälte*), više državne tužioce (*Oberstaatsanwälte*) i niže državne tužioce. Rad saveznog vrhovnog tužioca nadzire savezni ministar pravosuđa. Ali savezni ministar pravosuđa nema pravo nadzora nad pokrajinskim državnim tužiocima i ne može im davati uputstva.¹⁵³

Pokrajinska državna tužilaštva

Gonjenje svih ostalih slučajeva (koji se odnose na obična krivična djela), u nadležnosti su državnih tužilaštava saveznih pokraja. Savezni vrhovni tužilac i pokrajinski tužioci su odvojeni i rade na različitim nivoima. Ne postoji hijerarhijska povezanost između saveznog državnog tužilaštva i pokrajinskog tužilaštva. Svaka od šesnaest saveznih pokrajina ima svoje pokrajinsko tužilaštvo organizovano na način da svaki pokrajinski sud ima kancelariju pokrajinskog tužioca, koja takođe vrši dužnost na lokalnim sudovima pod nadležnošću tog pokrajinskog suda. Svaka kancelarija pokrajinskog tužioca pokrajinskog suda je podređena kancelariji generalnog pokrajinskog tužioca odgovarajućeg višeg pokrajinskog suda. Kancelarije generalnih pokrajinskih državnih tužilaštava su nadležne za postupke žalbi u pogledu činjenica ili u pogledu zakonitosti pred višim pokrajinskim sudovima. Ako su ti postupci u nadležnosti Saveznog vrhovnog suda, krivično gonjenje vodi savezni vrhovni tužilac.¹⁵⁴

Glavni tužilački funkcioner u saveznoj pokrajini je glavni pokrajinski tužilac, koji je kao i glavni savezni tužilac imenovan na neodređeno vrijeme, odnosno ima trajni mandat.

¹⁵² Analiza Parlamenta Slovenije *Državna tužilaštva*, autora Janez Blažič i Marjana Križaj, 2012., str. 26 i 27

¹⁵³ Izvor: Evropska pravda, internet stranica https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-sl.do?init=true&member=1

¹⁵⁴ Izvor: Evropska pravda, internet stranica https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-en.do?member=1 (datum prisupa 27. 10.2015.)

Zakon o krivičnom postupku

Zakon o krivičnom postupku propisuje da je za podizanje javne optužnice nadležno tužilaštvo. Tužilaštvo je dužno da za sva krivična djela koja se krivično gone pokrene postupak ako postoji dovoljno činjeničnih pokazatelja.¹⁵⁵ Prijava krivičnog djela ili prijedlog za krivično gonjenje može se podnijeti usmenim ili pismenim putem tužilaštvu, organu ili službeniku policije ili opštinskih sudova. Usmena prijava se dokumentuje pismenim putem.¹⁵⁶ Zakon o krivičnom postupku propisuje da tužilaštvo mora odmah, nakon što na osnovu prijave ili na neki drugi način stekne saznanje da je počinjeno krivično djelo, prije donošenja odluke o podizanju optužnice ispitati činjenično stanje. Tužilaštvo utvrđuje ne samo otežavajuće već i olakšavajuće okolnosti, te vodi računa o prikupljanju dokaza i sprečavanju njihovog nestanka. Istražne radnje tužilaštva obuhvataju i okolnosti koje su od značaja za određivanje zakonskih posljedica djela. U tu svrhu tužilaštvo može tražiti pomoć suda.¹⁵⁷

Odnos sa drugim državnim organima

Zakon o krivičnom postupku propisuje da je, u svrhu prijave krivičnog djela ili prijedloga za gonjenje, tužilaštvo ovlašćeno tražiti informacije od svih državnih organa i provoditi istražne radnje bilo koje vrste, samostalno ili preko organa ili službenika policije, osim u slučaju kada njegove nadležnosti nisu uređene drugim zakonskim propisima. Organi i službenici policije su obavezni postupiti po zahtjevu ili naredbi tužilaštva i u tom su slučaju ovlašćeni da traže informacije od svih državnih organa.¹⁵⁸ Svjedoci i vještaci su dužni pojaviti se pred tužilaštvom ako su pozvani i dati izjavu o predmetu, odnosno svoje stručno mišljenje i nalaz.¹⁵⁹

Tužilaštvo kao izvršna ustanova

Izvršenje kazne vrši tužilaštvo kao izvršna ustanova na osnovu izreke presude koju izdaje službenik sudske pisarnice, a koja sadrži klauzulu o pravosnažnosti. Opštinski tužioci su nadležni za izvršenje kazne samo ako im je to ovlašćenje preneseno od strane pokrajinskog ministarstva pravde. Tužilaštvo koje je nadležno za izvršenje svoja zaduženja izvršava i prema vijećima za izvršenje kazne na drugom pokrajinskom sudu. Tužilaštvo nadležno za izvršenje može svoja zaduženja prenijeti tužilaštvu koje je nadležno za taj sud, ako se to čini prikladnim u interesu osuđenog i ako se tužilaštvo u mjestu vijeća za izvršenje kazne s tim saglasi.¹⁶⁰

III.c Italija

Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima

Ustav Italije¹⁶¹ propisuje nezavisnost sudija i tužilaca¹⁶² i njihov trajni mandat.¹⁶³ Trajnost mandata se jedino ne odnosi na nacionalnog tužioca za borbu protiv mafije (*Procuratore*

¹⁵⁵ Član 152. Zakona o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke, Savezni službeni glasnik, internet stranica http://www.gesetzeiminternet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html (datum pristupa 03.11.2015.)

¹⁵⁶ Član 158. Zakona o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke

¹⁵⁷ Član 160. Zakona o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke

¹⁵⁸ Član 161. Zakona o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke

¹⁵⁹ Član 161a. Zakona o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke

¹⁶⁰ Član 451. Zakona o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke

¹⁶¹ Izvor: internetska stranica Senata Parlamenta Republike Italije

https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf

nazionale antimafia), koji se imenuje na određeno vrijeme (na četiri godine sa mogućnošću još jednog ponovnog imenovanja). Sudije i tužioci, prema odredbama italijanskog Ustava, ne mogu biti smijenjeni, niti se bez odluke Visokog pravosudnog vijeća mogu trajno ili privremeno odstraniti iz službe i/ili premjestiti u druge urede ili na druge dužnosti, osim u slučajevima propisanim zakonom, npr. kada su u položaju nespojivosti funkcije, u skladu s odredbama Sudskog poslovnika, kao i u slučaju kada više nisu u stanju da nezavisno obavljaju svoje dužnosti.

Organizacija italijanskih tužilaštava

Ustavom je utvrđen princip nezavisnosti pravosuđa, kao i princip njegove autonomije,¹⁶⁴ što uključuje i tužilaštvo. Precizirana je i obaveza državnog tužioca da pokreće krivične postupke.¹⁶⁵ To se u praksi odvija na sljedeći način: nakon obavještenja nadležnog tužioca o krivičnom djelu potrebno je provesti istragu te njene rezultate dostaviti sudiji na procjenu, uz relevantna pitanja. Obavezom pokretanja krivičnog postupka osigurava se nezavisnost rada državnog tužilaštva te podržava jednakost svih pred zakonom. Jedino diskreciono pravo koje tužilac ima od trenutka prijema obavještenja od policije je procjena da li je informacija o krivičnom djelu potpuno bez osnove ili je barem djelimično osnovana. Nakon toga tužilac registrira krivično djelo u odgovarajuću evidenciju i taj upis je početna tačka prethodne istrage. Nakon završene prethodne istrage tužilac može ili podići optužnicu i tim početi krivični postupak u užem smislu, ili predložiti nadležnom sudiji za prethodnu istragu da obustavi istragu. Sam tužilac ne može odustati od gonjenja, a na drugoj strani ni sam sudija ne može obustaviti postupak, nego mu je potreban prijedlog tužioca.

U italijanskom pravosudnom sistemu uredi tužilaštva nalaze se u sklopu Kasacijskog suda, drugostepenih sudova, redovnih sudova i sudova za maloljetnike.

Tužilaštva su organizirana tako da su tužilački uredi priključeni svakom prvostepenom sudu i sudu za maloljetnike, a teritorijalno nadležni tužilački uredi prvostepenih sudova pokrivaju i postupke pred mirovnim sudijama. U svakom tužilačkom uredu djeluje (republički) tužilac – rukovodilac, koji organizira rad ureda i dodjeljuje pojedine poslove zamjeniku tužioca, a pored toga i sam može obavljati tužilačku funkciju. Pri žalbenom sudu i pri Vrhovnom kasacijskom sudu tužilački uredi se nazivaju *Procura generale della Repubblica*. U tužilačkom uredu pri Vrhovnom kasacijskom sudu najznačajniji funkcioner je rukovodilac ureda i on ima zamjenika na kojeg prenosi neke funkcije. Pored njih, postoji i pet generalnih advokata (*Avvocati generali*) i 60 njihovih zamjenika, od kojih 30 pokriva krivično, a 30 građansko pravo.¹⁶⁶

Tužilaštvo se bavi svim krivičnim postupcima i djeluje u ime države. Uredi tužilaštva učestvuju i u građanskim postupcima ako je to predviđeno zakonom (npr. u određenim porodičnim sporovima, u slučajevima koji uključuju osobe koje ne posjeduju pravnu

¹⁶² Član 108. Ustava Republike Italije. (Sudijska i tužilačka funkcija u Italiji se označavaju terminom *Magistratura*, a za tužilačku i notarsku funkciju još postoji i oznaka *Pubblico ministero*. Izvor: internetska stranica https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-it-en.do?init=true&member=1)

¹⁶³ Član 107. Ustava Republike Italije

¹⁶⁴ Član 104. Ustava Republike Italije

¹⁶⁵ Član 112. Ustava Republike Italije

¹⁶⁶ U dijelu rada koji se odnosi na ustroj tužilaštva u Italiji uglavnom su preuzete informacije iz analize Parlamenta Slovenije *Državna tožilstva*, autora Janez Blažič i Marjana Križaj, 2012., str. 8-21. Izvor: internetska stranica Državnog zbora Republike Slovenije https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/raziskovalnaDejavnost/RaziskovalneNaloge/lut/p/z/1/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfjjo8zivT39gy2dDB0N_P28XA08Q4OMXP08nY0M3I30wwkpiAJKG-AAjgYY-i0N3YD6jd1NjH1DDAx8If0J2o_HAgL6C3JDQ0MdfRUB9GblUA!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/p0/IZ7_KIOS9B1A007000I10CVPD43085=CZ6_KIOS9B1A0ONJE0IUR2ENIC20G2=LA0=Ejvax.servlet.include.path_info!OCPRaziskovalneNalogeView.jsp==/#Z7_KIOS9B1A007000I10CVPD43085 (datum pristupa 25.03.2016.)

sposobnost itd.).¹⁶⁷ Nezavisnost pravosuđa potvrđuje i Više pravosudno vijeće, samoupravno tijelo koje je nadležno za imenovanje sudija i tužilaca, raspoređivanje i premještanje, napredovanje i vođenje disciplinskih postupaka protiv njih (član 105. Ustava Republike).¹⁶⁸

U sistemu italijanskih tužilaštava nema hijerarhijske organizacije na nacionalnom nivou i tužilačka funkcija nije centralizirana. Takav sistem omogućava da se izvršna vlast ne miješa u rad tužilaštva i da se svi državljani jednako tretiraju. Tužioci ne zavise od drugih organizacija ili tijela ni jedan organ u Italiji ne obavlja nadzor nad samim provođenjem gonjenja i nad načinom kako tužioci obavljaju svoje dužnosti. Tužilac, za razliku od sistema koji je bio na snazi prije usvajanja Ustava 1947. godine, nije predstavnik izvršne vlasti u pravosuđu i ne obavlja funkcije po uputstvima ministra pravosuđa. Ministar pravosuđa tužilaštvu ne daje nikakva uputstva ili opća odnosno pojedinačna naređenja. Uloga ministra pravosuđa je detaljno uređena Ustavom: samo ima mogućnost da pokrene disciplinski postupak protiv tužioca (ili sudije) pred Visokim pravosudnim vijećem (član 107. st. 2. Ustava Republike), a inače je zadužen za organizaciju pravosuđa i brigu za neometani rad pravosuđa, pored ostalog i u materijalnom pogledu (član 110. Ustava Republike). Tužilac je, kao i sudija, odgovoran samo zakonu, a ministar pravosuđa nije uključen u formiranje politike gonjenja i za nju ne odgovara pred Parlamentom.

Rad tužilaštava je detaljno uređen Sudskim poslovníkom (*Ordinamentogiudiziario*), koji je stupio na snagu Kraljevom odlukom iz 1941. godine, uz kasnije izmjene i dopune.

Državna antimafijska direkcija Italije

Godine 1991. usvojena je Zakonska odluka, koja dopunjuje odredbe Sudskog poslovníka i prema kojoj se u okviru tužilačkog ureda generalnog tužioca pri Vrhovnom kasacijskom sudu osniva poseban organ - nacionalni tužilac za gonjenje krivičnih djela povezanih s mafijom (*Procuratore nazionale antimafia* – nacionalni tužilac). Njegov zadatak je da unaprjeđuje saradnju i razmjenu informacija između tužilaca te podržava istragu najtežih predmeta, dakle u slučaju krivičnih djela u koja je umiješana mafija, a u širem smislu u slučaju organiziranog kriminala. Za sva navedena krivična djela su osnovane i posebne grupe tužilaca (*Direzione distrettuale antimafia*), koje su uključene u tužilačke urede u svih 26 sjedišta područja djelovanja žalbenih sudova, koji imaju istražne i druge tužilačke ovlasti. Nacionalni tužilac može preuzeti poslove od nadležnog tužioca, ali samo u slučaju ako je nadležni tužilac neaktivan ili odbija saradnju; ta mjera se može osporiti pred generalnim tužiocem – rukovodiocem ureda pri Vrhovnom kasacijskom sudu.

Nacionalni tužilac se imenuje na četiri godine i on rukovodi Nacionalnom antimafijskom direkcijom (*Direzione nazionale antimafia*¹⁶⁹), koju čini još 20 državnih tužilaca, njegovih zamjenika i koji imaju položaj tužilaca na žalbenom sudu. U članu 76.bis Sudskog poslovníka je propisano da nacionalni tužilac mora imati najmanje deset godina rada u pravosuđu, posebne organizacijske i druge sposobnosti te iskustvo u oblasti gonjenja organiziranog kriminala. Zamjenici se imenuju na osnovu posebnih sposobnosti i iskustva u oblasti gonjenja organiziranog kriminala. Imenuje ih Visoko pravosudno vijeće nakon

¹⁶⁷ Izvor: internetska stranica https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-it-en.do?init=true&member=1

¹⁶⁸ Visoko pravosudno vijeće ima ukupno 27 članova. Čine ga tri člana po službenoj dužnosti i 24 izabrana člana. Članovi Vijeća su sljedeći: predsjednik Republike, koji ujedno i predsjedava Vijećem; prvi predsjednik Kasacijskog suda (po zakonu član Vijeća); glavni tužilac Kasacijskog suda (po zakonu član Vijeća); 16 članova biraju sve redovne sudije i tužioci među sudijama i tužiocima različitih kategorija i 8 članova, koje imenuje državni Parlament na zajedničkoj sjednici među univerzitetskim profesorima prava i advokatima sa 15 godina prakse. Izvor: istraživački rad br. 207 Istraživačkog sektora PSBiH *Propisi o visokim sudskim i tužilačkim vijećima*, 2015., str. 15

¹⁶⁹ Više informacija o Nacionalnoj antimafijskoj direkciji nalazi se na internetskoj stranici Ministarstva pravosuđa Italije: https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_2_10_1.wp

prethodno dobivenog mišljenja nacionalnog tužioca. U skladu sa članom 76. Sudskog poslovnika nadzor nad radom nacionalnog tužioca i Nacionalne antimafijske direkcije obavlja generalni tužilac pri Vrhovnom kasacijskom sudu – rukovodilac ureda. U članu 70.bis Sudskog poslovnika je navedeno da se pripadnici grupe tužilaca na žalbenim sudovima imenuju na najmanje dvije godine. Oni moraju imati određene sposobnosti i iskustva, tako da početnici nisu podobni.

Nacionalni tužilac može, u određenim zahtjevnim slučajevima koji su u vezi s gonjenjem organiziranog kriminala, privremeno, najduže na jednu godinu, prerasporediti na određene dužnosti i tužioce iz centralne direkcije i antimafijske tužioce pri žalbenim sudovima, kao i druge tužioce – posljednje samo uz njihov pristanak. Preraspoređivanje se obavlja uz obrazloženu odluku koju potvrđuje Visoko pravosudno vijeće, a šalje se ministru pravosuđa i može se produžiti najduže za još jednu godinu. Rukovodioci dotičnih tužilaštava prethodno daju svoje mišljenje.¹⁷⁰

Status italijanskih tužilaca

Tužioce, kako proizlazi iz člana 106. Ustava, imenuje Visoko pravosudno vijeće nakon provedenog javnog konkursa i ispita. U Zakonodavnoj odluci br. 160 iz 2006. godine su propisani uvjeti za provođenje ispita, opisana je faza prijave, sastava i rada ispitne komisije te provedba pisanih i usmenih ispita. Jedan od uvjeta za kandidate jeste da moraju imati odgovarajuće (pravno) obrazovanje.¹⁷¹ Na ispite se, pored ostalih, mogu prijaviti upravne i računске sudije, pravobranici, neki vladini i drugi javni službenici sa najmanje pet godina odgovarajućeg radnog iskustva i odgovarajućeg pravnog obrazovanja, predavači na fakultetima sa pravnim znanjem, disciplinski nekažnjavani advokati, neprofesionalne sudije ili tužiocima¹⁷² koji su funkciju obavljali najmanje šest godina i nisu bili opozvani ili disciplinski kažnjavani te osobe koje imaju naučni doktorat ili izjavu o završenoj specijalizaciji iz oblasti prava. Svi kandidati moraju ispunjavati i opće uvjete (npr. državljanstvo itd.). Nakon uspješno završenog pisanog i usmenog ispita kandidat obavlja 18-mjesečno pripravništvo¹⁷³ (šest mjeseci pripravništva obavlja u Visokoj pravosudnoj školi, a jednu godinu u sudu ili tužilaštvu).

Rukovodeće funkcije u tužilačkim uredima na svim nivoima moguće je obavljati četiri godine, a po isteku tog perioda određeni tužilac se imenuje još jednom na rukovodeću funkciju na period od dvije godine, nakon dobivenog mišljenja ministra pravosuđa i ocjene Visokog pravosudnog vijeća.¹⁷⁴ Osim toga, i redovno obavljanje funkcije tužioca na prvom i drugom nivou vremenski je ograničeno. Pravila za navedena ograničenja određuje Visoko pravosudno vijeće, a iznose pet do deset godina na istom mjestu odnosno na istoj dužnosti.¹⁷⁵

Najviši tužilački funkcioner je generalni tužilac pri Vrhovnom kasacijskom sudu – rukovodilac ureda (*Procuratore generale della Corte di cassazione* odnosno *Procuratore generale capo*), kojeg imenuje Visoko pravosudno vijeće za stalno. Međutim, on nema

¹⁷⁰ Član 110.bis Sudskog poslovnika

¹⁷¹ Član 2. Zakonodavne odluke br. 160 iz 2006. godine

¹⁷² U italijanskom pravosudnom sistemu postoje neprofesionalne sudije i tužiocima. Neprofesionalni sudija je mirovni sudija (*giudici di pace*) i on donosi odluke o manje značajnim građanskim i krivičnim predmetima. Neprofesionalni tužilac ili časni pomoćnik tužioca se naziva *Il Vice Procuratore Onorario* i radi na predmetima nekih manjih krivičnih djela na nižim stepenima te u nekim građanskim predmetima. Izvor: internetska stranica e-justice https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-it-maximizeMS-sl.do?member=1 (datum pristupa 25. mart 2016.)

¹⁷³ Član 18. Zakonodavne odluke br. 26 iz 2006. godine

¹⁷⁴ Član 45. Zakonodavne odluke br. 160 iz 2006. godine

¹⁷⁵ Član 19. Zakonodavne odluke br. 160 iz 2006. godine

hijerarhijsku prevlast nad drugim tužiocima i ne učestvuje u procesu istrage krivičnih djela. U suštini samo predstavlja državu u predmetima pred Vrhovnim kasacijskim sudom te ima nadležnost i u disciplinskom postupku (u fazi predlaganja i u fazi provedbe). Generalni tužilac pri Vrhovnom kasacijskom sudu se može prijekovremeno razriješiti, kao i sve sudije i tužioc, zbog težih disciplinskih povreda odnosno zbog nesposobnosti obavljanja funkcije. On disciplinski odgovara ako ne ispunjava svoje dužnosti ili se neprimjerno ponaša i tako diskreditira tužilačku funkciju ili cjelokupno tužilaštvo.

Plate tužilaca

Plate tužilaca se, kao i plate sudija, određuju po posebnim pravilima, slično kao za vojna lica ili diplomate, a ne prema općim pravilima koja vrijede za državne službenike.

Nespojivost tužilačke funkcije

Sudski poslovnik propisuje pravila u pogledu nespojivosti tužilačke funkcije s određenim aktivnostima. Tužilac ne smije obavljati nikakve druge privatne ili javne poslove, osim funkcije poslanika ili senatora, a može biti i neplaćeni rukovodilac dobrotvorne organizacije. Također, ne smije biti uključen u poslovne aktivnosti i ne smije obavljati slobodnu profesiju. Bez dozvole Visokog pravosudnog vijeća ne smije preuzeti dužnost arbitra, a u slučaju date dozvole ta aktivnost je ograničena.¹⁷⁶

Napredovanje tužilaca

Napredovanje na višu funkciju se odvija putem konkursa. Tužioc, zainteresirani za napredovanje sami se moraju prijaviti na konkurs. Odluku o napredovanju donosi Visoko pravosudno vijeće na osnovu kvalifikacija kandidata. Prilikom odlučivanja Vijeće uzima u obzir i činjenicu koliko je puta određeni kandidat dobio dobru ocjenu u okviru ocjenjivanja profesionalnih sposobnosti, koje se za sve tužioce provodi svake četiri godine. Nakon sedmog ocjenjivanja, znači nakon 28 godina obavljanja funkcije, ocjenjivanje određenog tužioca se više ne obavlja.¹⁷⁷

Disciplinski postupak protiv tužilaca

Razrješenje sa funkcije tužioca je moguće samo u slučaju najtežih kršenja radnih obaveza ili neprimjerenog ponašanja koje dovodi do diskreditacije određenog tužioca ili cjelokupne tužilačke funkcije, što se utvrđuje u disciplinskom postupku. Disciplinski postupak protiv sudija i tužilaca je uređen Zakonom odlukom br. 109 iz 2006. godine.

Disciplinski postupak protiv tužioca može zahtijevati ministar pravosuđa ili generalni tužilac – rukovodilac ureda pri Vrhovnom kasacijskom sudu. Samu inicijativu za ulaganje zahtjeva za pokretanje disciplinskog postupka zbog neprimjerenog ponašanja i postupanja tužioca može dati svaka osoba u postupku. Disciplinske sankcije su sljedeće: opomena, ukor, gubitak napredovanja na osnovu radnog staža u trajanju od dva mjeseca do dvije godine, prijekovremeni prestanak obavljanja rukovodećih funkcija u trajanju od šest mjeseci do dvije godine, spenzija sa funkcije u trajanju od tri mjeseca do dvije godine uz smanjenje plaće i kao najteža sankcija – razrješenje.

¹⁷⁶ Član 16. Sudskog poslovnika

¹⁷⁷ Član 12. Zakonodave odluke br. 26 iz 2006. godine

Krivični postupak u Italiji

Italijanski krivični postupak je uređen Zakonom o krivičnom postupku (*Codice di procedura penale – ZKP*) iz 1988. godine. Jedna od značajnih karakteristika krivičnog postupka u Italiji je da istražne sudije više ne postoje. U prvom stepenu su za istragu krivičnih djela i gonjenje počinilaca nadležni tužioci. Oni moraju istražiti i okolnosti u korist osumnjičenog (član 358. ZKP). Na žalbenim sudovima optužnicu zastupaju tužioci koji djeluju pri tim sudovima, a na Vrhovnom kasacijskom sudu optužnicu zastupaju tužioci u okviru tog suda.

Istražna faza postupka se naziva *Indagini preliminari*, što bi se moglo prevesti kao prethodna istraga i za nju je nadležan tužilac. Za sudske nadzor te pripremne faze postupka u smislu poštivanja procesnih propisa i prava stranaka nadležan je sudija za prethodnu istragu (*Giudice per le indagini preliminari – GIP*). Pri tom treba upozoriti da se ovaj sudija ne smatra istražnim sucem (*Giudice istruttore*). Zadatak sudije za prethodnu istragu je određenje mjera za osiguranje prisutnosti osumnjičenog prilikom procesnih radnji za koje prijedlog mora dati tužilac. Ali sudija za prethodnu istragu ne izvodi dokaze. Cilj faze prethodne istrage, prema novom Zakonu o krivičnom postupku, nije više prikupljanje dokaza koji će se izvoditi na glavnoj raspravi, već je njena suština u oblikovanju konačne odluke tužioca da li će biti podignuta optužnica ili ne. Pored prvostepenog tužioca i sudske policije, koji provode prethodnu istragu, i advokatu osumnjičenog je dato pravo da u toj fazi obavlja radnje kojima može prikupiti dokaze u korist svog klijenta (član 327.bis Zakona o krivičnom postupku).

Faza krivičnog postupka od registriranja krivičnog djela do okončanja prethodnih istraga u italijanskom jeziku se naziva *Procedimento penale*, a sljedeća faza raspravljanja se imenuje *Processo penale*, što bi se moglo prevesti i kao krivični proces odnosno krivični postupak u užem smislu ili općenito faza rasprave kada uključene stranke istupaju pred sudiju. Krivični proces dakle počinje podizanjem optužnice, kada osumnjičeni (*indagato*) postaje optuženi (*imputato*). Kada primi obavještenje od policije, tužilac procjenjuje da li je informacija o krivičnom djelu bez osnove ili je barem djelimično osnovana. Nakon toga tužilac registrira krivično djelo u odgovarajuću evidenciju i taj upis je početna tačka prethodne istrage. Od trenutka registracije pa nadalje istraga može trajati najduže 6 mjeseci, a iz opravdanih razloga sudija može taj rok produžiti najviše do jedne i po godine, odnosno u slučaju najtežih krivičnih djela do dvije godine (član 406. i član 407. Zakona o krivičnom postupku).

Sudija za prethodnu istragu može protiv osumnjičenog odrediti pritvor, ako postoje opravdani razlozi za sumnju da je počinio krivično djelo, a da pri tome postoji rizik da bi mogao utjecati na tok sudskih postupaka ili ih ometati, da postoji rizik da će počiniti druga krivična djela ili pobjeći. Cilj ovih mjera predostrožnosti (*misura cautelare*) je sprječavanje daljnjeg izvršavanja krivičnih djela ili bijeg osumnjičenog, kao i omogućavanje prikupljanja dokaza. Nakon završene prethodne istrage tužilac može ili podići optužnicu i tim početi krivični postupak u užem smislu (*Rinvio a giudizio*), ili predložiti nadležnom sudiji za prethodnu istragu da obustavi istragu (*archiviazione*). Sam tužilac ne može odustati od gonjenja, a ni sudija sam ne može obustaviti postupak, nego mu je potreban prijedlog tužioca. Obustavljanje određenog slučaja je moguće samo u slučaju postojanja zakonom određenih tehničkih preduvjeta, kao što su: nedostatak dokaza, nepostojanje pravnog osnova za gonjenje, nepoznati počinilac ili zastarijevanje. Prijedlog tužioca za obustavljanje predmeta i odluka sudije moraju biti obrazloženi. Oštećenik se na odluku sudije o obustavljanju predmeta može žaliti Vrhovnom kasacijskom sudu, ako ga sudija nije saslušao. Obustavljeni postupak se može ponovo pokrenuti ako se pokaže neophodnim da se ponovo obavi prethodna istraga odnosno da se obavi glavna rasprava. Odluku o takvom zahtjevu tužioca donosi sudija.

Odnos tužilaca i policije

Zadaci zaprimanja krivičnih prijava, traženja počinitelaca i prikupljanja dokaza su nadležnosti sudske policije. Njena odjeljenja se nalaze pri svim prvostepenim tužilačkim uredima i tužilačkim uredima žalbenih sudova. Ta odjeljenja čine pripadnici različitih policijskih jedinica (državne policije, karabinjera, finansijske policije, lokalne policije i državne policije nadležne za šume). Prema članu 109. Ustava Republike, sudska policija je neposredno funkcionalno podređena pravosudnim organima, dakle u fazi prethodne istrage tužilaštvu, uprkos tome što spada u izvršnu granu vlasti. Nakon usvajanja Zakona o krivičnom postupku 1988. godine nadležnosti sudske policije u smislu samostalnog rada su smanjene odnosno ograničene. Tužilac je u principu potpuno odgovoran za istragu bilo kojeg slučaja. Može početi prethodnu istragu i odlučiti o načinu kako će biti provedena. Kada pojedinac podnese krivičnu prijavu ili kada policija dostavi izvještaj, tužilac mora obavezno provesti prethodnu istragu kako bi utvrdio da li postoji dovoljno dokaza za podizanje optužnice.

Odnos između tužilaštva i sudske policije je posebno uređen Zakonom o krivičnom postupku iz 1988. godine. Samo u ranoj fazi policija je djelimično nezavisna od tužioca, a kada je tužilac obaviješten o krivičnom djelu, tada preuzima rukovođenje istragom i ima pravo davati smjernice. Do dobijanja instrukcija policija nastavlja sa svojom istragom djela kako bi našla inkriminirajuće dokaze i identificirala uključene. Nakon što tužilac preuzme predmet, autonomija sudske policije je strogo ograničena. S jedne strane policija mora poštovati uputstva tužioca i obavljati istražne radnje koje on odredi, a s druge strane i sama može provoditi potrebne istražne radnje (...). Tužilačka uputstva mogu biti veoma konkretna i ograničena na određeno krivično djelo, a mogu biti i općenitija, mada se ne smiju miješati u ovlaštenja policije određena zakonom. Policija može, po nalogu tužioca, provoditi i pretres prostorija i osoba i poduzeti oduzimanja predmeta. Ako je osoba zatečena u izvršenju krivičnog djela, policija može samoinicijativno, bez naloga obaviti fizički pretres ili pretres prostorija, ali ti pretresi i eventualno oduzimanje predmeta moraju kasnije biti potvrđeni od strane tužioca.

Policija ne može na vlastitu inicijativu provoditi tajne istražne radnje. Izuzetak je predviđen zakonom u pogledu tajne kupovine droge pri čemu se iz opravdanih razloga odlažu druge radnje u postupku (hapšenja, istraga i oduzimanje). Tužilac o tome mora biti obaviješten odmah - u roku od 24 sata. Pri tome može odrediti provođenje odloženih radnji ili dati dodatna uputstva. Posebna pravila se primjenjuju i u slučaju istrage dječije pornografije, iako je u tom slučaju nužna prethodna dozvola tužioca. I u tom slučaju se druge radnje mogu odložiti. Tužilac može i sam obaviti cjelokupnu istragu, iako se to u praksi događa veoma rijetko - prije svega kada su u pitanju najteža krivična djela (npr. terorizam). Obično tužilac policiji daje uputstva; ako je djelo zahtjevnije ona su detaljnija, a inače su općenita i provođenje je prepušteno policiji. Kod lakših krivičnih djela nije neobično da tužioci policiji ne daju ni jedno uputstvo i dopuste joj punu slobodu djelovanja. Ipak, neke radnje može provesti ili pokrenuti samo tužilac, npr. samo tužilac može saslušati pritvorenu osobu ili sudiji podnijeti zahtjev za prisluškivanje (u praksi ga provodi policija). Sudija dozvoljava prisluškivanje samo u slučaju uvjerljivih (opravdanih) razloga za sumnju (*gravi indizi*) da je počinjeno krivično djelo i ako je takva intervencija nužno potrebna za provođenje istrage (član 267. ZKP).

III.d Portugal

Ustavne odredbe o državnom tužilaštvu i tužiocima

Ustav Republike Portugal u članu 219. propisuje da državno tužilaštvo ima nadležnost da predstavlja državu i brani njene interese utvrđene zakonom te da učestvuje u sprovođenju krivične politike koju je definisao organ suvereniteta, sprovodi krivično gonjenje u skladu sa principom zakonitosti i štiti demokratiju. Prema odredbama Ustava, državno tužilaštvo je nezavisno,¹⁷⁸ a Kancelarija državnog tužioca je najviši organ državnog tužilaštva. Njom rukovodi glavni tužilac. Predstavnici Kancelarije državnog tužilaštva su odgovorni pravosudni službenici, koji ne mogu biti premješteni, suspendovani, penzionisani ili smijenjeni sa dužnosti, osim u slučajevima predviđenim zakonom.¹⁷⁹

Ustavom Republike i Zakonom o tužilaštvu precizirano je da glavni tužilac ima mandat od šest godina.¹⁸⁰ Imenuje ga i smjenjuje predsjednik Republike, na prijedlog Vlade.¹⁸¹

Zakon o državnom tužilaštvu

Organizaciju državnog tužilaštva u Portugalu, njegove nadležnosti, različite procedure, imenovanja i razrješenja, kao i ostala pitanja propisuje Zakon o državnom tužilaštvu.¹⁸² Prema tom Zakonu, državno tužilaštvo je samostalno u svom radu u odnosu na centralne, regionalne i lokalne organe vlasti. Samostalnost tužilaštva proizlazi iz kriterijuma zakonitosti, objektivnosti i izvršavanja direktiva, naređenja i instrukcija propisanih tim zakonom.¹⁸³

Nadležnosti državnog tužilaštva

Kako je precizirano navedenim Zakonom, državno tužilaštvo je posebno nadležno da:

- predstavlja državu, autonomne pokrajine, lokalne vlasti, osobe sa pravnom nesposobnošću, osobe koje nemaju stalno boravište i osobe čije je boravište nepoznato;
- učestvuje u sprovođenju krivične politike koju je definisao organ suvereniteta;
- sprovodi krivični postupak, u skladu sa principom zakonitosti;
- po službenoj dužnosti predstavlja radnike i njihove porodice u pogledu odbrane njihovih socijalnih prava;
- brani kolektivne i difuzne interese, kako je to predviđeno zakonom;
- brani nezavisnost sudova, u okviru svojih ovlašćenja i osigurava da se sudske dužnosti ispunjavaju u skladu sa Ustavom i zakonima;
- promovise, u okviru svojih ovlašćenja, izvršenje sudskih odluka;
- rukovodi krivičnom istragom, čak i kada je provode druga tijela;
- promovise i provodi inicijative za prevenciju kriminala;
- nadzire ustavnost zakona;
- intervenise u stečaju i postupku u slučaju nesolventnosti, kao i drugim postupcima od javnog interesa;
- obavlja konsultativne funkcije utvrđene Zakonom o državnom tužilaštvu;

¹⁷⁸ Član 219. Ustava Republike Portugal, Parlament Republike Portugal, internet stranica <http://www.en.parlamento.pt/Legislation/CRP/Constitution7th.pdf> (datum pristupa 15.03.2016.)

¹⁷⁹ Član 220. Ustava Republike Portugal

¹⁸⁰ Član 220. Ustava Republike Portugal i član 131. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

¹⁸¹ Član 133. (m) Ustava Republike Portugal

¹⁸² Zakon o državnom tužilaštvu Portugala, Ured za dokumentaciju i uporedno pravo, internet stranica <http://www.gddc.pt/legislacao-lingua-estrangeira/english/EMP-EN.pdf> (datum pristupa 15.03.2016.)

¹⁸³ Članovi 1. i 2. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

- vrši nadzor nad proceduralnim aktivnostima kriminalističke policije;
- ulaže žalbe (obaveza reagovanja) kada god je donesena odluka između strana sa namjerom da se zaobiđe zakon ili kada je takva odluka donesena u suprotnosti sa zakonom.¹⁸⁴

Prema odredbama Zakona o državnom tužilaštvu ove nadležnosti se dijele na glavne i komplementarne.

Predstavljanje državnog tužilaštva

Na Vrhovnom sudu, Ustavnom sudu, Vrhovnom upravnom sudu, Vrhovnom vojnom sudu i Revizorskom sudu državno tužilaštvo predstavlja glavni državni tužilac. Na žalbenim sudovima i na Centralnom upravnom sudu državno tužilaštvo predstavlja zamjenik glavnog tužioca, a na sudovima niže instance predstavljaju ga okružni tužioc i zamjenici okružnih tužilaca.¹⁸⁵

Organi i rukovodioci državnog tužilaštva

Organi državnog tužilaštva su Kancelarija glavnog tužioca, kancelarije okružnih zamjenika glavnog tužioca i kancelarije okružnih tužilaca. Rukovodioci državnog tužilaštva su: glavni tužilac, zamjenik glavnog tužioca, pomoćnik glavnog tužioca, okružni tužilac i pomoćnik okružnog tužioca.¹⁸⁶

Kancelarija glavnog tužioca

Kancelarija glavnog tužioca je najviše tijelo u državnom tužilaštvu. Čine je glavni tužilac, Visoki savjet državnog tužilaštva, Savjetodavni savjet Kancelarije glavnog tužioca, pravni revizori i Administrativno-pomoćna služba. U nadležnosti Kancelarije državnog tužioca su i Centralna uprava za krivične istrage i gonjenje, Uprava za dokumentaciju i uporedno pravo i Jedinica za tehničko savjetovanje.

Prema Zakonu o državnom tužilaštvu, nadležnosti Kancelarije glavnog tužioca su sljedeće:

- ima obavezu da štiti demokratsko uređenje;
- imenuje, premješta, otpušta i smjenjuje tužioce, preduzima i izvršava disciplinske mjere, odnosno razmatra sve akte slične prirode u vezi sa tužiocima državnog tužilaštva, osim glavnog tužioca,
- direktno nadzire i koordinira aktivnosti državnog tužilaštva i izdaje direktive, naredbe i uputstva koja regulišu rad tužilaca državnog tužilaštva u obavljanju njihovih dužnosti,
- daje pravno mišljenje o zakonitosti ugovora u kojima je država zainteresovana strana, kada god to zakon nalaže ili na zahtjev Vlade,
- dostavlja pravno mišljenje u slučajevima konsultacija, kada to zakon nalaže i kada to od nje zatraži predsjednik Skupštine Republike i Vlade,
- predlaže ministru pravde zakonske mjere u pogledu povećanja efikasnosti državnog tužilaštva i unapređenja rada pravosudnih institucija,
- obavještava, preko ministra pravde, Skupštinu Republike i Vladu o nejasnoćama, nedostacima ili kontradikcijama u zakonskim odredbama i nadzire proceduralne aktivnosti organa kriminalističke policije.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Članovi 3. i 4. Zakona o državnom tužilaštvu

¹⁸⁵ Članovi od 3. do 4. Zakona o državnom tužilaštvu

¹⁸⁶ Članovi 7. i 8. Zakona o državnom tužilaštvu

¹⁸⁷ Članovi od 7. do 11. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

Kancelarijom rukovodi glavni tužilac, koji djeluje u okviru pomenutih nadležnosti, s tim što pored navedenog, glavni tužilac saziva i predsjedava Vrhovnim savjetom državnog tužilaštva i Savjetodavnim savjetom Kancelarije glavnog tužioca. Glavni tužilac nadzire inspeksijske službe državnog tužilaštva, vrši i pokreće inspekciju službi državnog tužilaštva, pokreće istrage, ispitivanje, krivične ili disciplinske postupke u vezi sa tužiocima. On postavlja zamjenika glavnog tužioca, pomoćnika glavnog tužioca i inspektore državnog tužilaštva.¹⁸⁸

Vrhovni savjet državnog tužilaštva

Kancelarija državnog tužioca svoje nadležnosti u pogledu disciplinskih poslova i poslova uprave vrši preko Visokog savjeta državnog tužilaštva. U okviru svojih nadležnosti Visoki savjet državnog tužilaštva:

- imenuje, premješta, otpušta i smjenjuje tužioce, preuzima i izvršava disciplinske mjere, odnosno razmatra sve akte slične prirode u vezi sa tužiocima državnog tužilaštva, osim glavnog tužioca;
- daje saglasnost na izborne propise, Poslovnik o radu Kancelarije glavnog tužioca, propise neophodne za pokretanje konkursa za popunjavanje upražnjenih mjesta tužilaca u Kancelariji glavnog tužioca i na prijedlog budžeta Kancelarije glavnog tužioca;
- razmatra i daje smjernice o unutrašnjoj organizaciji i upravljanju kadrovima;
- predlaže glavnom tužiocu izdavanje smjernica koje regulišu djelovanje tužilaca državnog tužilaštva u obavljanju njihovih dužnosti;
- predlaže ministru pravde, posredstvom glavnog tužioca, zakonske mjere u pogledu povećanja efikasnosti državnog tužilaštva i unapređenja rada pravosudnih institucija;
- ispituje pritužbe na osnovu Zakona o državnom tužilaštvu i
- odobrava godišni plan inspekcija i pokreće inspekcije i istrage.¹⁸⁹

Savjet se sastoji od glavnog tužioca, okružnog zamjenika glavnog tužioca, zamjenika glavnog tužioca koji se bira iz reda zamjenika glavnog tužioca, dva okružna tužioca koji se biraju iz reda okružnih tužilaca, četiri zamjenika okružnih tužilaca koji se biraju iz reda zamjenika okružnih tužilaca (jedan za svaki okrug), pet članova koje bira Skupština Portugala i dva člana koji su stručnjaci priznatog ugleda i koje bira ministar pravde. Zakon o tužilaštvu propisuje način izbora i registracije članova Visokog savjeta državnog tužilaštva, period za provođenje izbora i obavezu objavljivanja datuma izbora članova Visokog savjeta državnog tužilaštva u Službenim novinama (najmanje 45 dana prije izbora), kao i prava i obaveze izabranih i onih koji biraju. Zakon definiše i nadzor nad pravilnostima izbornih radnji i konačno utvrđivanje glasanja, koje je u nadležnosti izborne komisije, te sastav izborne komisije, njene nadležnosti i period za podnošenje žalbi na odluke o izboru Vrhovnom upravnom sudu.¹⁹⁰

Visoki savjet državnog tužilaštva djeluje na plenarnoj sjednici kojoj prisustvuju svi članovi savjeta ili na odborima. Prema Zakonu, Visoki savjet državnog tužilaštva se redovno sastaje svaka dva mjeseca, a vanredni sastanci se održavaju kada god ih sazove glavni tužilac na njegovu inicijativu ili na inicijativu najmanje sedam članova. Odluke se donose većinom glasova, a glavni tužilac ima odlučujući glas. Odluka postaje važeća kada je na sjednici prisutno najmanje 13 članova ili u slučaju odbora, najmanje sedam članova.¹⁹¹ Ministar

¹⁸⁸ Članovi od 11. do 14. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

¹⁸⁹ Član 27. Zakona o državnom tužilaštvu

¹⁹⁰ Članovi od 16. do 23. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

¹⁹¹ Članovi 26. i 28. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

pravde prisustvuje sastancima Visokog savjeta kada god smatra da je to potrebno, kada treba da informiše Visoki savjet ili pojasni određene stvari.¹⁹²

Centralna uprava za kriminalističke istrage i gonjenje

Centralnu upravu za kriminalističke istrage i gonjenje¹⁹³ čine zamjenik glavnog tužioca, koji rukovodi Upravom, i republički tužioci, čiji broj odlukom određuje ministar pravde, nakon konsultacija sa Visokim savjetom državnog tužilaštva. Prema Zakonu, Uprava je tijelo koje koordinira i usmjerava istrage sljedećih krivičnih djela:

- krivična djela protiv mira i čovječnosti;
- terorističkih organizacija i terorizma;
- krivična djela protiv bezbjednosti države, sa izuzetkom izbornih krivičnih djela;
- trgovine narkoticima, psihoaktivnim supstancama i prekurzorima,¹⁹⁴ osim u slučajevima direktne distribucije do potrošača i slučajevima zločinačkog udruživanja u cilju trgovine narkoticima;
- pranja novca;
- korupcije, pronevjere i koruptivnog ekonomskog učešća u transakcijama;
- lažne insolventnosti;
- štetnog upravljanja u ekonomskim jedinicama (službama) javnog sektora;
- lažni prijem ili pronevjera subvencija, donacija i kredita;
- ekonomski i finansijski upadi/kršenja počinjeni kao dio organizovanog kriminala korištenjem informacione tehnologije,
- ekonomski i finansijski upadi/kršenja na međunarodnom i transnacionalnom nivou.

Pored navedenih nadležnosti vezanih za koordinaciju i usmjeravanje istraga određenih krivičnih djela, Centralna uprava ima funkcije koordinacije koje obuhvataju:

- ispitivanje i primjenu načina zajedničkog rada sa drugim odjeljenjima i službama, odnosno kiminalističkom policijom, u cilju većeg pojednostavljenja, veće racionalnosti i efikasnosti postupka;
- sprovođenje studija, zajedno sa Odjeljenjima za krivične istrage i gonjenje čije sjedište je u sudskim okruzima, o prirodi, veličini i trendovima evolucije kriminalne aktivnosti, kao i postignutim rezultatima u pogledu prevencije, otkrivanja i kontrole kriminalnih aktivnosti.

Centralna uprava usmjerava istragu i sprovodi gonjenje:

- u predmetima kada se kriminalna aktivnost dešava u oblastima koje pripadaju različitim sudskim okruzima i
- po nalogu glavnog tužioca, kada god smatra da se radi o posebno teškim krivičnim djelima, posebne složenosti ili kada obim krivične aktivnosti na cijeloj teritoriji opravdava centralizirano upravljanje istragama.

Dužnost Centralne uprave je da sprovodi akcije prevencije u vezi sa sljedećim krivičnim djelima:

- pranje novca;
- korupcija i pronevjera;
- štetno upravljanje u ekonomskim jedinicama (službama) javnog sektora;
- lažni prijem ili pronevjera subvencija, donacija i kredita;
- ekonomski i finansijski upadi/kršenja počinjeni kao dio organizovanog kriminala korištenjem informacione tehnologije,

¹⁹² Član 32. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

¹⁹³ Članovi 46. i 47. Zakona o državnom tužilaštvu

¹⁹⁴ Prekurzori su supstance koje se mogu koristiti u svrhu proizvodnje ilegalnih droga.

- ekonomski i finansijski upadi/kršenja na međunarodnom i transnacionalnom nivou.

Uprava za dokumentaciju i uporedno pravo

U okviru Kancelarije državnog tužilaštva nalazi se i Uprava za dokumentaciju i uporedno pravo. Nadležnosti Uprave su sljedeće:

- pružanje pomoći u pravnim pitanjima; prikupljanje, obrada i objavljivanje pravnih informacija, naročito iz oblasti EU, inostranog i međunarodnog prava, kao i provođenje istraživanja i objavljivanja komparativnih informacija vezanih za pravne sisteme;
- saradnja u organizovanju i obradi dokumenata nastalih u međunarodnim organizacijama;
- pružanje podrške ministru pravde u oblasti međunarodne pravne i sudske saradnje;
- učestvovanje na međunarodnim skupovima, preko imenovanih sudija i uposlenika, pružanje podrške stručnjacima izabranim da učestvuju na tim skupovima i saradnja sa nacionalnim predstavnicima u međunarodnim organizacijama;
- priprema, objavljivanje i distribuiranje publikacija koje je organizovala ili usmjerila Kancelarija glavnog tužioca ili glavni tužilac;
- saradnja u predstavljanju pravosudnog sistema Portugala u inostranstvu, odnosno u državama članicama Zajednice država portugalskog govornog područja i
- da razvija projekte pravnih baza obrade i upravljanja, u okviru ovlašćenja Kancelarije glavnog tužioca, u skladu sa planovima koje je odobrilo Ministarstvo pravde.¹⁹⁵

Jedinica za tehničko savjetovanje

U sastavu Kancelarije glavnog tužioca funkcioniše Jedinica za tehničko savjetovanje koja Kancelariji pruža tehničku pomoć i daje savjete vezane za ekonomska, finansijska i bankarska pitanja te pitanja računovodstva i tržišta vrijednosnih papira.¹⁹⁶

Kancelarija okružnog zamjenika glavnog tužioca i kancelarija okružnog tužioca

Sjedište svakog sudskog okruga ima kancelariju okružnog zamjenika glavnog tužioca u kojoj zamjenik glavnog tužioca obavlja svoje dužnosti. Zakonom su precizirane nadležnosti Kancelarije zamjenika glavnog tužioca i zamjenika glavnog tužioca.¹⁹⁷

Odnos državnog tužilaštva i ministra pravde

Nadležnost ministra pravde je da izdaje, preko glavnog tužioca, specifične instrukcije o građanskim parnicama i vansudskim nagodbama sporova u kojima je država uključena strana. Ministar može, posredstvom glavnog tužioca, tražiti izvještaj ili informacije od bilo kojeg državnog tužioca ili rukovodioca Kancelarije državnog tužilaštva. Također, može zatražiti informacije i pojašnjenja od Visokog savjeta državnog tužilaštva i komunicirati sa njim kada god je to potrebno. Ministar pravde ima nadležnost da od glavnog tužioca traži sprovođenje inspeksijskih i istražnih radnji koje su vezane za rad tijela kriminalističke policije.¹⁹⁸

¹⁹⁵ Član 48. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

¹⁹⁶ Članov 49. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

¹⁹⁷ Članovi od 55. do 68. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

¹⁹⁸ Član 80. Zakona o državnom tužilaštvu Portugala

Zakon o tužilaštvu

Državno tužilaštvo Republike Estonije je vladin organ kojim upravlja Ministarstvo pravde. Ima nadležnosti da učestvuje u planiranju nadzora potrebnog za sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela, usmjerava predraspravne krivične postupke (*prethodne istrage*) i osigurava njihovu zakonitost i efikasnost, zastupa državno tužilaštvo na sudu i ispunjava i druge dužnosti koje su zakonom dodijeljene državnom tužilaštvu. Tužilaštvo Estonije je, u ispunjavanju svojih obaveza po Zakonu o tužilaštvu, nezavisno u svom radu.

Državno tužilaštvo se sastoji od Kancelarije generalnog tužioca i (*četiri*) okružna tužilaštva koja su podređena Kancelariji generalnog tužioca.¹⁹⁹ Tužioc i su nezavisni u obavljanju svojih dužnosti i oni postupaju u skladu sa zakonom i prema savjesti.²⁰⁰ Tužioc i ne smiju biti članovi nijedne političke organizacije.²⁰¹

Zakon o tužilaštvu propisuje da u Republici Estoniji postoji osam različitih tužilačkih funkcija: generalni tužilac, glavni državni tužilac, državni tužioc i tužioc i pomoćnici u Kancelariji generalnog tužioca; glavni tužioc i, viši tužioc i, posebni tužioc i, okružni tužioc i i tužioc i pomoćnici u okružnim tužilaštvima.²⁰²

Kancelarija generalnog tužioca

Generalni tužilac rukovodi Kancelarijom generalnog tužioca. Njega na petogodišnju dužnost imenuje Vlada Estonije. U slučaju kada je generalni tužilac privremeno spriječen da obavlja svoju dužnost, ministar pravde imenuje zamjenika iz Kancelarije generalnog tužioca. Pored generalnog tužioca, na dužnosti u Kancelariji su i glavni državni tužilac, državni tužioc i i pomoćnici tužioca.

Kancelarija generalnog tužioca može biti podijeljena na odjele, koje odobrava ministar pravosuđa. Generalni tužilac imenuje državne tužioce i pomoćnike tužilaca koji pripadaju odjelima Kancelarije. Glavni državni tužilac rukovodi odjelima Kancelarije generalnog tužioca i ima pravo da izdaje naređenja kancelarijama okružnih tužilaštava. U slučaju privremene spriječenosti glavnog državnog tužioca da obavlja svoj posao, generalni tužilac imenuje zamjenika iz reda tužilaca Kancelarije generalnog tužioca.²⁰³

Kancelarije okružnih tužilaštava

Tužioc i u kancelarijama okružnih tužilaštava obezbjeđuju zakonitost i efikasnost krivičnog postupka i predstavljaju državno tužilaštvo na sudovima. To su glavni tužilac, viši tužioc i, posebni tužioc i, okružni tužioc i i pomoćnici tužioca.²⁰⁴ Rukovodioci okružnih tužilaštava su glavni tužioc i, koje na mandat od pet godina imenuje ministar pravde na prijedlog generalnog tužioca.²⁰⁵

¹⁹⁹ Član 1. Zakona o tužilaštvu Estonije, internet stranica Službenih novina Republike Estonije (*Riigi Teataja*) <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513112013015/consolide> (datum pristupa 05.11.2015.)

²⁰⁰ Član 2. Zakona o tužilaštvu Estonije

²⁰¹ Član 29. Zakona o tužilaštvu Estonije

²⁰² Izvor: Evropska pravda, internet stranica https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ee-en.do?init=true&member=1 (datum pristupa 17.03.2015.)

²⁰³ Članovi od 3. do 4,1. Zakona o tužilaštvu Estonije

²⁰⁴ Član 5. Zakona o tužilaštvu Estonije

²⁰⁵ Izvor: Evropska pravda, internet stranica https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ee-en.do?init=true&member=1 (datum pristupa 17.03.2015.)

Kancelarija okružnog tužilaštva se može podijeliti na odjele, koje mora odobriti ministar pravde. Glavni tužilac imenuje posebne tužioce, okružne tužioce i pomoćnike tužioca u odjele. Glavni tužilac ima pravo premještaja okružnog tužioca u drugi regionalni odjel sa istom teritorijalnom nadležnosti.²⁰⁶ Ministar pravosuđa utvrđuje broj tužilaca u Kancelariji generalnog tužioca i tužioce u kancelarijama okružnih tužilaštava.²⁰⁷ Glavni tužioci upravljaju kancelarijama okružnih tužilaštava. Generalni tužilac imenuje zamjenike u slučaju kada je glavni tužilac spriječen da obavlja dužnost, zbog bolesti ili druge spriječenosti.²⁰⁸ Viši tužioci upravljaju odjelima u kancelarijama okružnih tužilaštava. Glavni tužilac imenuje zamjenike viših tužilaca iz reda tužilaca u kancelarijama okružnih tužilaca, u slučaju privremene spriječenosti viših tužilaca da obavlja svoju dužnost zbog bolesti ili druge spriječenosti.²⁰⁹

Pomoćnici tužioca

Pomoćnici tužioca djeluju pod nadzorom generalnog tužioca, glavnog državnog tužioca, glavnog tužioca, državnog tužioca, viših tužilaca, posebnih tužilaca i okružnih tužilaca. Pomoćnici ne mogu biti članovi tužilačke konkurencijske komisije niti tužilačke disciplinske komisije.²¹⁰

Plan podjele dužnosti

Nakon razmatranja mišljenja tužilaca Kancelarije generalnog tužioca, generalni tužilac određuje podjelu dužnosti. Generalni tužilac utvrđuje podjelu zadataka tužiocima u kancelariji okružnog tužioca nakon razmatranja mišljenja tužilaca kancelarije okružnog tužilaštva. Dužnosti se dijele prema vrsti krivičnog počinioaca ili prema opštim kriterijumima. Prema planu podjele dužnosti također se sprovodi postupak zamjene tužioca. Plan podjele dužnosti se može mijenjati samo zbog ubjedljivih razloga.²¹¹

Nadzorna kontrola

Ministarstvo pravde vrši nadzornu kontrolu nad tužilaštvima. Zakon o tužilaštvu propisuje da se nadzorna kontrola koju vrši Ministarstvo pravde ne odnosi na aktivnosti tužilaštva u planiranju nadzora, pretpretresnim radnjama (*prethodnim istragama*) i zastupanju tužilaštva pred sudom. Nadzornu kontrolu u tužilaštvu vrši generalni tužilac, a u kancelarijama okružnog tužilaštva nadzornu kontrolu vrše glavni tužioci.²¹²

Izvještavanje

Generalni tužilac jednom godišnje podnosi konsolidovani izvještaj o aktivnostima tužilaštva ministru pravde. Dužan je da svake godine na proljećnom zasjedanju državnog Parlamenta Ustavnoj komisiji Parlamenta Estonije predstavi pregled izvršenih obaveza tužilaštva u prethodnoj kalendarskoj godini, propisanih Zakonom o tužilaštvu. Pored navedenih izvještaja, generalni tužilac može da podnese parlamentarnoj Ustavnoj komisiji i izvještaj o pitanjima značajnim za rad tužilaštva koja je potrebno riješiti.²¹³

²⁰⁶ Član 5. Zakona o tužilaštvu Estonije

²⁰⁷ Član 5,1. Zakona o tužilaštvu Estonije

²⁰⁸ Član 5,2 Zakon o tužilaštvu Estonije

²⁰⁹ Član 6. Zakona o tužilaštvu Estonije

²¹⁰ Član 7. Zakona o tužilaštvu Estonije

²¹¹ Član 8. Zakona o tužilaštvu Estonije

²¹² Član 9. Zakona o tužilaštvu Estonije

²¹³ Član 11. Zakon o tužilaštvu Estonije

Skupština tužilaca

Skupština tužilaca se, prema Zakonu o tužilaštvu, saziva najmanje jednom godišnje i u njenom radu učestvuju svi tužioci. Istim Zakonom precizirane su nadležnosti Skupštine tužilaca, kao i način njenog sazivanja.²¹⁴

Uslovi za tužilačku funkciju

Poslovno sposoban državljanin Estonije, koji je navršio najmanje 21 godinu starosti može biti imenovan za generalnog tužioca, glavnog državnog tužioca, glavnog tužioca, državnog tužioca, višeg tužioca, posebnog tužioca i okružnog tužica, pod uslovom da:

- je stekao master diplomu iz oblasti prava;
- ima znanje estonskog jezika na nivou C2, pod uslovima Zakona o jeziku;²¹⁵
- je osoba visokih moralnih kvaliteta i
- posjeduje sposobnosti i lične karakteristike neophodne za funkciju tužioca.

Za tužioca ne smije biti imenovana osoba koja je:

- pravosnažno osuđena za namjerno počinjeno krivično djelo;
- otpuštena iz državne službe zbog disciplinskog prekršaja;
- izbačena iz advokatske komore Estonije ili notarske profesije;
- u srodstvu, supružnik ili vanbračni partner lica koje vrši direktnu kontrolu pozicije tužioca ili je neposredni pretpostavljeni tužiocu, i koja
- zbog zdravstvenog stanja nije u mogućnosti da radi kao tužilac.

Poslovno sposoban državljanin Estonije sa najmanje 21 godinom života, visokim obrazovanjem, visokih moralnih karakteristika i potrebnih sposobnosti, kao i personalnih karakterisika, može se imenovati za pomoćnika tužioca.

Zakon o tužilaštvu, pored navedenih uslova, propisuje i posebne uslove za imenovanje tužioca, kao što je radno iskustvo u oblasti krivičnog prava. Lice koje aplicira za tužioca dužno je, prema odredbama Zakona o tužilaštvu, da dostavi lične podatke, da dostavi izjavu da nije u sukobu interesa, imena, prezimena, lični identifikacioni broj roditelja, sestara i braće, djece, sadašnjih i bivših bračnih drugova. Zakon o tužilaštvu propisuje ko i na koji način provjerava pomenute podatke.²¹⁶

Imenovanje tužilaca

Vlada Republike Estonije imenuje generalnog tužioca na mandat od pet godina na prijedlog ministra pravde, koji je razmatrala i Komisija za pravna pitanja Parlamenta Estonije. Ministar pravde, na prijedlog generalnog tužioca, imenuje glavnog državnog tužioca, državnog tužioca i glavnog tužioca. Generalni tužilac imenuje više tužioce na prijedlog glavnih tužilaca, kao i posebne tužioce, okružne tužioce i pomoćnike tužilaca na prijedlog tužilačke konkursne komisije. Zakon o tužilaštvu propisuje način napredovanja i premještaj tužilaca, kao i proceduru javnog konkursa.²¹⁷ Istim propisom uređeni su platni razredi za tužioce i pomoćnike tužilaca, pravo na godišnji odmor i dužinu njegovog trajanja, a definisana su i ostala pitanja, npr. starosna granica za odlazak u penziju i način sticanja prava na penziju, pravo na penziju zbog nesposobnosti za rad, visina takve penzije u slučaju različitih nivoa

²¹⁴ Član 13. Zakon o tužilaštvu Estonije

²¹⁵ Zakon o jeziku, internet stranica Službenih novina Republike Estonije (*Riigi Teataja*)

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/522062015005/consolide> (datum pristupa 15.03.2016.)

²¹⁶ Članovi 15. i 15.1. Zakona o tužilaštvu Estonije

²¹⁷ Članovi od 16. do 18. Zakona o tužilaštvu Estonije

nesposobnosti stečenih tokom službe u tužilaštvu, pravo porodice na naknadu i njena visina u slučaju smrti tužioca na dužnosti.²¹⁸

Disciplinski prekršaji i disciplinske kazne

Disciplinska kazna se izriče tužiocu ako napravi disciplinski prekršaj neizvršavanja zadataka ili napravi čin koji je u suprotnosti sa opšte priznatim moralnim standardima ili ako diskredituje tužilačku funkciju ili tužilaštvo, bez obzira da li je prekršaj napravio u obavljanju svoje dužnosti ili ne. Disciplinske kazne su ukor i smanjenje plate do 30% u periodu do jedne godine. Zakon o tužilaštvu propisuje način pokretanja disciplinskog postupka, način obrade prekršaja odnosno prikupljanje podataka, podnošenje disciplinske prijave, način izbora članova disciplinske komisije i njihove obaveze u disciplinskom postupku.²¹⁹

III.f Rumunija

Ustavne odredbe o tužilaštvu i tužiocima

Državno tužilaštvo Rumunije uključuje državna tužilaštva pri žalbenim i okružnim sudovima, pri specijalizovanom Sudu za maloljetnike i porodično-pravne predmete te prvostepenim sudovima. Postoje i tužilaštva pri vojnim sudovima.²²⁰ Državni tužiocu obavljaju svoje aktivnosti u skladu sa principom zakonitosti, nepristrasnosti i hijerarhijske kontrole, pod nadležnošću ministra pravde. Funkcija državnog tužioca je nespojiva sa bilo kojom drugom javnom ili privatnom dužnošću, sa izuzetkom profesorskog posla na akademiji.²²¹

Zakon broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca

Tužiocu mogu da učestvuju u radu Nacionalnog instituta i Nacionalne škole za sudske službenike.²²² Zakon o sudskoj organizaciji propisuje da tužiocu ne mogu da se bave komercijalnim aktivnostima direktno ili preko posrednika, da se bave arbitražom u građanskim, privrednim i drugim sudskim sporovima i da budu saradnici u trgovačkim kompanijama. Također ne mogu da budu članovi upravnog odbora, uprave ili kontrolnih tijela državnih kompanija, trgovačkih preduzeća, uključujući banke ili druge kreditne institucije, osiguravajuće ili finansijske kompanije, nacionalne kompanije ili agencije. Također, tužiocu ne mogu biti dio političkih partija ili političkih grupa, niti obavljati ili učestvovati u aktivnostima političke prirode. U obavljanju svojih dužnosti tužiocu su dužni da se uzdrže od izražavanja ili pokazivanja svojih političkih stavova na bilo koji način. Također ne mogu izraziti svoje mišljenje o toku suđenja ili u vezi sa predmetima o kojima je tužilaštvo upoznato. U skladu sa Zakonom o privatizaciji državni tužiocu mogu biti akcionari.²²³

Državno tužilaštvo obavlja svoje zadatke putem državnih tužilaca koji rade u državnim tužilaštvima.

²¹⁸ Članovi od 22. do 26. Zakon o tužilaštvu Republike Estonije

²¹⁹ Članovi od 31. do 42. Zakona o tužilaštvu Republike Estonije

²²⁰ Izvor: Visoko pravosudno vijeće, internet stranica <http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=9401> (datum pristupa 04.11.2015.)

²²¹ Član 132. Ustava Rumunije, Ustavni sud Rumunije, internet stranica <https://www.ccr.ro/constitutia-romaniei-2003> (datum pristupa 04.11.2015.)

²²² Član 5. stav (1) Zakona pravosuđu, internet stranica Vijeća Evrope http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zYOn1KZxgtsJ:www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/profiles/CourtSystemRomania_en.pdf+&cd=1&hl=sr&ct=clnk&gl=ba (datum pristupa 04.11.2015.)

²²³ Članovi od 8. do 10. Zakona broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca, Visoko pravosudno vijeće, internet stranica http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/25_01_2007_7779_en.doc (datum pristupa 04.11.2015.)

Hijerarhija državnih tužilaštava

Institucionalna hijerarhija državnih tužilaštava u Rumuniji je sljedeća:

- najviše tijelo je Kancelarija državnog tužilaštva pri Visokom kasacionom sudu, kojom rukovodi glavni rumunski državni tužilac. Taj organ usklađuje aktivnosti državnih tužilaštava pri petnaest žalbenih sudova;
- državna tužilaštva pri žalbenim sudovima usklađuju aktivnosti državnih tužilaštava pri 43 drugostepena suda (uključujući i specijalizovani Sud za maloljetnike i porodično-pravne predmete). Svakim od njih upravlja vodeći državni tužilac;
- državna tužilaštva pri sudovima posebne nadležnosti usklađuju aktivnosti državnih tužilaštava pri 176 redovnih okružnih sudova, a svako od njih vodi prvi državni tužilac;
- državna tužilaštva pri 176 redovnih prvostepenih sudova predstavljaju prvi, najniži nivo hijerarhije i na čelu svakoga od njih je prvi državni tužilac.²²⁴

U okviru Kancelarije državnog tužilaštva pri Visokom kasacionom sudu djeluju dvije specijalizovane jedinice - Nacionalna uprava za borbu protiv korupcije i Uprava za istrage organizovanog kriminala i terorizma, čijim radom koordinira glavni državni tužilac.²²⁵

Imenovanje tužilaca

Glavnog državnog tužioca pri Visokom kasacionom sudu, njegovog prvog zamjenika i ostale njegove zamjenike, glavnog tužioca Nacionalne uprave za borbu protiv korupcije i njegove zamjenike, glavne tužioce u odjelima Kancelarije tužilaštva pri Visokom kasacionom sudu, kao i glavnog tužioca Uprave za istrage organizovanog kriminala i terorizma imenuje predsjednik Rumunije na prijedlog ministra pravde uz podršku Visokog pravosudnog vijeća, iz redova tužilaca sa iskustvom od najmanje deset godina u službi sudije ili tužioca, na mandat od tri godine bez prava ponovnog izbora.²²⁶

Zakon o sudijama i tužiocima propisuje proceduru prijema tužilaca i njihovo stručno usavršavanje i način sprovođenja konkursa. Tužiocima koji prvi put stupaju na tužilačku dužnost primaju se na probni period od jedne godine, a mogu biti imenovani samo u tužilaštva na prvostepenim sudovima. Zakon o sudijama i tužiocima definiše način imenovanja sudija koji prvi put stupaju na tužilačku dužnost od strane Visokog pravosudnog savjeta, njihova prava i obaveze, kao i način polaganja završnog ispita. Propisana je i obaveza kontinuirane obuke i periodična procjena tužilaca.²²⁷

Suspenzija i prestanak funkcije tužioca

O prestanku funkcije tužioca odlučuje predsjednik Rumunije na prijedlog Visokog pravosudnog savjeta. Tužiocu prestaje rad u tužilaštvu u slučajevima ostavke, penzionisanja u skladu sa zakonom, prelaska u drugo tužilaštvo u skladu sa zakonom, profesionalne nesposobnosti, konačne presude za krivično djelo, disciplinske kazne; ako se utvrdi da su zaposleni kao operativci, doušnici ili saradnici obavještajnih službi,²²⁸ da ne mogu da obavljaju dužnost zbog medicinske ili psihičke onemogućenosti.²²⁹

²²⁴ Izvor: Evropska pravda, internet stranica https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ro-ro.do?init=true&member=1 (datum pristupa 25.03.2016.)

²²⁵ Izvor: Visoko pravosudno vijeće, internet stranica <http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=9401&lb=en> (datum pristupa 04.11.2015.)

²²⁶ Član 54. Zakona broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca

²²⁷ Članovi od 21. do 42. Zakona broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca

²²⁸ Član 7. Zakona broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca

²²⁹ Član 65. Zakona broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca

O suspenziji tužioca odlučuje Visoko pravosudno vijeće. Prema odredbama Zakona o sudijama i tužiocima, tužilac može biti suspendovan u slučaju kada je pokrenut krivični postupak protiv njega i ako boluje od mentalne bolesti koja ga sprječava u vršenju tužilačke dužnosti.²³⁰

Hijerarhija državnih tužilaca

Državni tužioci postupaju u skladu s načelima zakonitosti, nepristrasnosti i hijerarhijske kontrole. Državni tužioci postupaju u skladu sa zakonom poštujući i štiteći ljudsko dostojanstvo i braneći prava pojedinaca. Državni tužioci svakog državnog tužilaštva odgovaraju rukovodiocu tog državnog tužilaštva, a on odgovara rukovodiocu hijerarhijski nadređenog državnog tužilaštva.

Visoko pravosudno vijeće

Visoko pravosudno vijeće je garant nezavisnosti pravosuđa.²³¹ Ono je središnje tijelo u pravosudnom sistemu odgovorno za uređenje državnotužilačke profesije. Početno i stalno stručno usavršavanje sudija i državnih tužilaca osigurava Nacionalni pravosudni institut, koji djeluje kao javno tijelo s pravnim karakterom uz koordinaciju Visokog sudskog vijeća.

IV. Izvori

Internet stranica Ustavnog suda Republike Srbije

<http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije>

Internet stranica Narodna skupština Republike Srbije

<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=Zakon+o+javnom+tu%C5%BEila%C5%A1tvu+Republike+Srbije>

Internet stranica Ustavnog suda Crne Gore

<http://www.ustavnisud.me/Ustav%20CG.doc>

Internet stranica Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore

http://tuzilastvocg.me/media/files/Zakon_o_Dr%C5%BEavnom_tu%C5%BEila%C5%A1tvu.pdf

http://tuzilastvocg.me/media/files/Zakon_o_Specijalnom_dr%C5%BEavnom_tu%C5%BEila%C5%A1tvu.pdf

Internet stranica Hrvatskog sabora

<http://www.sabor.hr/ustav-republike-hrvatske>

Internet stranica Državnog odvjetništva Republike Hrvatske <http://www.dorh.hr/ZakonODrzavnom>

Internet stranica Saveznog službenog glasnika Njemačke

http://www.gesetzeiminternet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gvg/englisch_gvg.html

Internet stranica portala E-justice

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-sl.do?init=true&member=1

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-en.do?member=1

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-it-en.do?init=true&member=1

²³⁰ Član 62. Zakona broj 303/2004 o Statutu sudija i tužilaca

²³¹ Član 1. stav (2) Zakona o sudskoj organizaciji

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ro-ro.do?init=true&member=1 https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ee-en.do?init=true&member=1

Internet stranica Senata Republike Italije

https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf

Internet stranica Državnog zbora Republike Slovenije <https://www.dz->

[rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/raziskovalnaDejavnost/RaziskovalneNaloge!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zivT39gy2dDB0N_P28XA08Q4OMXP08nY0M3I30wwkpiAJKG-AAjgYY-i0N3YD6jd1NjH1DDAx8IfoJ2o_HAgL6C3JDO0MdFRUB9GblUA!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQS_Eh/p0/IZ7_KIOS9B1A0O7000I10CVPD43085=CZ6_KIOS9B1A0ONJE0IUR2ENIC20G2=LA0=Ejavax.servlet.include.path_info!QCPRaziskovalneNalogeView.jsp==/#Z7_KIOS9B1A0O7000I10CVPD43085](https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/raziskovalnaDejavnost/RaziskovalneNaloge!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zivT39gy2dDB0N_P28XA08Q4OMXP08nY0M3I30wwkpiAJKG-AAjgYY-i0N3YD6jd1NjH1DDAx8IfoJ2o_HAgL6C3JDO0MdFRUB9GblUA!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQS_Eh/p0/IZ7_KIOS9B1A0O7000I10CVPD43085=CZ6_KIOS9B1A0ONJE0IUR2ENIC20G2=LA0=Ejavax.servlet.include.path_info!QCPRaziskovalneNalogeView.jsp==/#Z7_KIOS9B1A0O7000I10CVPD43085)

Internet stranica Ministarstva pravosuđa Republike Italije

https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_2_10_1.wp

Internet stranica Parlamenta Republike Portugal

<http://www.en.parlamento.pt/Legislation/CRP/Constitution7th.pdf>

Internet stranica Ureda za dokumentaciju i uporedno pravo Državnog tužilaštva Republike Portugal

<http://www.gddc.pt/legislacao-lingua-estrangeira/english/EMP-EN.pdf>

Internet stranica Službenih novina Republike Estonije

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513112013015/consolide>

Internet stranica Ustavnog suda Republike Rumunije

<https://www.ccr.ro/constitutia-romaniei-2003>

http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/25_01_2007_7779_en.doc

Internet stranica Visokog pravosudnog vijeća Republike Rumunije

<http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=9401>

Internet stranica Vijeća Evrope

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zYQn1KZxgtsJ:www.coe.int/t/dghl/cooperat ion/cepej/profiles/CourtSystemRomania_en.pdf+&cd=1&hl=sr&ct=clnk&gl=ba